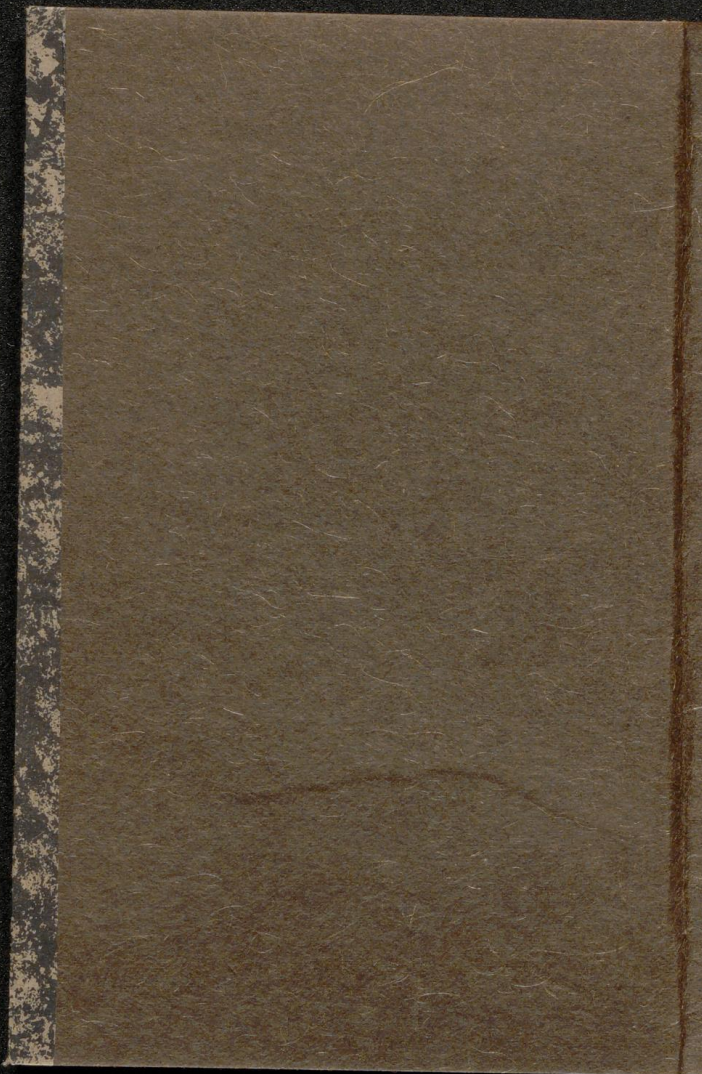

Wiener Stadt-Bibliothek

T

125458 ⁴⁵ A

DA 125/58 400

ORATIO

NES QUÆDAM M.

Nathanaelis Balsman-
ni Torgensis.

M. D. LX.

VIENNÆ AVSTRIÆ
excudebat Raphaël Hofhalter.

ERRATA.

- A 5 lat: 2 vers. 17 lege studia.
A 7 lat: 2 v. 20 lege contemplatio.
B 2 lat: 1 ver. 2 lege vos.
B 2 lat: 2 v. 16 lege bona.
B 3 lat: 1 vers. 9 lege creatura.
C 5 lat: 1 ver. 18 lege inferi.
D 5 lat: 2 ver. 1 lege gnifacis.
D 6 lat: 1 ver. vlt. lege substerna-
mentum.
D 6 lat: 2 ver. vlt. lege ad patrem
nos ducet, si &c,
D 8 lat: 2 ver. 3 lege præclaras.
F 3 lat: 1 ver. 22 lege am.
F 7 lat: 1 ver. 13 lege grato
H 1 lat: 2 ver. 3 lege experiemini.
I 2 lat: 1 ver. 8 lege ignarus.

3N 770847

AMPLISSI-

MIS, PRVDENTISSIMIS QVE

viris Consulibus, Iudicibus, totiꝫ Senatui Ci-
uitatis Torgæ Dominis suis pluri-
mum honorandis.

S. P. D.

Verissimus est Horatij versiculus,
dum ait,

*Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitꝫ puer, sudauit & alsit.*

Intellexit enim Poeta magno multoꝫ
labore vel mediocrem saltem eruditionem cō-
parari. Quanta difficultate, quibus vigilijs
qualemeunꝫ hanc doctrinæ metam sim ade-
ptus, norunt, cum quibus multos nunc annos
vixi familiariter, viri doctissimi & celebres,
quorū plurimos nunc dira intempestiua mors
abripuit. Cum autem propter negocia non
leuis momenti in patriam esset abeundum, e-
goꝫ testimonium quoddam & specimem vi-
tæ, ac laborum in studijs exhiberem, oratio-
nes quasdam in Academijs publicè habitas
imprimen-

imprimendas curavi, quas viri Amplissimi,
vestris Dom: dedico, earumq; tutelæ com-
mitto, vt grati animi & memoris erga patri-
am quædam extaret significatio: omnia enim
me patriæ debere agnosco: atq; vtinam ea ac-
cidissent tempora, vt ad eius salutem, utilita-
tem qualiacunq; sunt ingenij dona conferre
potuissem. Rogo autem vestras Dom. exi-
guum clientuli vestri munus læta fronte susci-
piatis, & sic vobis persuadeatis, me nihil, quod
ad virtutem conferet, prætermitturum: omni-
bus & mentis & ingenij viribus conaturum,
vt patriæ honori decoriq; esse possim: si quoq;
intellexero, hoc opusculum fuisse gratum, o-
lim saluatore iuuante, maiora daturum. Be-

ne valeat V. D. ac me ea, qua solet, be-
neuolentia complectatur. Datæ

Viennæ Austriæ xv. Ca-

lend: Maij Anno

M. D. LX.

Vestrarum Dom:

studiosis:

M. Nathanael Basman-
nus Profess: Ordinarius.

ORA-

Oratio ha-

BITA INGOLSTADII,
dum ei gradus Magisterij
decerneretur.

CVm inclytę huius Academię
consuetudo vobis nota sit,
Magnifice D. Rector, Re-
uerendi, Clarissimi, Ornatissimiq;
viri, non existimo longa mihi nar-
ratione aut excusatione opus esse,
cur in hunc locum ad dicendum ac-
cesserim, quę ratio, quę causa in-
evitabilis in tam doctissimo & or-
natissimo confessu me adolescen-
tem adhuc, verba facere cogat: Im-
ponit enim dicendi necessitatem
mos publicus gravissimo consilio
maiorũ institutus, vt in tantis con-
gressibus ad gradus summos aspi-
rantes eruditionis suę specimen
publicum exhibeant. Quę con-
suetudo

A

fuetudo & mos fanè 'vtilissimus
quanta reuerentia excoli debeat,
neminem esse credo, qui persua-
sione opus habeat, cui si obsequi
nolim, non satis intelligere viderer,
quid ad grati & candidi
adolescentis officium pertineat.
Quamuis autem non ignoro, ple-
rosq; Collegarum esse & natura
magis idoneos & doctrina melius
informatos ad dicendum, quam
ego sum, me & rerum experi-
entia, vsu, ætate, linguarum quoq;
cognitione longè antecellere, qui-
bus etiam ingenij excellentiam &
eruditionis libere tribuo, non
enim tam ambitiosus sum, aut phi-
lautos, vt imbecillitatem meam
ac eruditionis tenuitatem non ag-
noscam: tamen cum suffragio
præceptorum, consensu quoq; Col-
legarum annuente hoc onus di-
cendi mihi indigno & inuito im-
poneretur, iniuste me facturum
existima-

existimabam, & præter officium, nisi & dignitatem ac honorẽ præceptorum mihi in hoc actu oblatum reuerenter amplecterer, Collegarum quoq; voluntati beneuolè obtemperarem. Verum, vt initio dixi, vti nolo longiore excusatione: spero enim ingenium, vitam & mores ita vobis omnibus perspecta & nota esse, vt non opus sit maiori persuasione, me nec propria authoritate, nec ambitione, nec alia vlla de causa has mihi dicendi partes sumpsisse, sed cum omnes, qui huiusmodi honoribus publicè ornantur, hunc morem conseruare deceat, noluerim & ego honestissimæ consuetudini mea imbecillitate deesse.

Sunt enim huiusmodi gradus optimo & grauissimo consilio à maioribus nostris instituti, ideo etiã maxima authoritate conseruantur.

A 2 Quid

Quid (obsecro) celebritate tā magnifici confessus est pulchrius? quid egregius, quid delectabilius? In his enim congressibus conueniunt viri omni doctrinarum genere preclari, virtute & prudentia excellentes: In his de varijs rebus ad Rempub. benè administrandā necessarijs, pacē & concordiam conseruandam, orationes habentur: In his iuuentus admonetur sui officij, vt cogitet, cur in studiorum curriculo versetur: In his lucent & apparent summa ingenia: In his tandem Magistratus, & cōmunes studiorum Mecœnates clientum & alumnorum suorum vident profectus, non dilapidari suas facultates, quas in egenos conferunt, vt Amusi quidam falsa (ne dicam diabolica) opinione sibi persuadentes, minimè scholis in ciuitatibus opus esse somniant, quasi à Laicis non minus ac à doctis maiore

iore etiam cum laude Respub. ad-
ministrari possit. Quibus vt in-
eptis, ita ignavis & verè fucis hoc
loco respondere non placet, nec li-
bet: contentus sum, hæc specta-
cula omnium pulcherrima quibus-
libet sapientibus & verè pruden-
tibus probari: cōmunem esse quo-
rumlibet bonorū consensum, Nul-
lum habere Rempub. maius orna-
mentum, quam tales congressus &
coetus doctorum, idq; vniuersalis
ratio conuincit & contestatur, quia
virtus summum & maximum bo-
num habetur, voluptas igitur sum-
ma est, intueri viros, in quibus vir-
tutes elucent.

Quare, vt conueniens etiam huic
loco argumentum adferam, institui
pauca de dignitate & vtilitate ea-
rum artium dicere, quas philoso-
phia profitetur, ostendamq; ea opus
esse ad omnes reliquorum studio-
rum facultates, nec sine huius co-

A 3 gnitione

gnitione aliam vllam consistere
posse, ea potissimum ratione mo-
tus, quod studia Philosophiæ à
plerisq; contemni video. Ma-
gna autem est hoc tempore quo-
rundam disputatio de primatu &
præstantia facultatum, neq; leui-
ter exercuit negocium præclara in-
genia, dum quilibet suæ artis di-
gnitatem defendere conatur, atq;
eò res ferè peruenerat, vt publico
iudicio fuisset commissa, & Ma-
gistratus summus suum officium in-
terposuisset. Nam dum reliquæ
artes, excepta Theologia, quam
ipse filius Dei ex sinu patris nobis
protulit, sub Philosophia com-
præhendantur, hæc sit quasi pa-
rens & conseruatricx aliarum, præ-
cipuas etiam laudes ei deberi, ac
primariam esse, eius sectatores as-
serunt: hoc si sit, iniuria certe
fit non Philosophiæ, sed alijs fa-
cultatibus, dum gradus illis tri-
buuntur,

buuntur, & tituli clariores, ac so-
læ maiores facultates dicuntur.
Suam iactitat præstantiam Iuris-
prudencia, Iure ac Iustitia (in-
quit) nihil nobilius, quia per ea
pax, quæ omnium bonarum re-
rum parens est, conseruatur, hacq;
conseruata, nihil est, quod non ge-
stat, et exultet. Porro, si nomen pe-
riti apponatur, magnū dignitati au-
gmentū additur, plurimū nominis
gloria crescit. Quis enim Iurisperi-
to maior? nihil aut parū restare vi-
detur, quin Deos ipsos iustitia, sapi-
entiaq; vincat. Hinc etiā fit, vt no-
men hoc tantopere honoretur, tot
habeat fautores & sequaces, adeo,
vt cateruatim nunc, neglecta alia-
rum scientiarum cognitione, ad Iu-
risprudenciam proruant, non ali-
ter, quàm si oracula reddantur
Delphica, aut manna cœlo pluat.
Neq; mirandum id est, cum videamus
non Iurisperitos, sed rabulas

saltem forenses aureis bullis, & or-
natu quasi regio insignes incede-
re, ciuilitate (ne dicam blanditijs)
morum, facundia (ne dicam loqua-
citate) oris spectabiles, multis
satellitibus & ministris stipatos, in-
genti quoq; auctoritate conspicu-
os. Hic tam crudelis abusus no-
bilissimæ facultatis, Iurispruden-
tiæ scilicet, tantum contemptum
Philosophiæ parit, quem tandem
iuuenilis ardor, ambitio honoris &
dignitatum quasi confirmat & con-
fortat : hinc etiam fit, vt rarius
in negocijs forensibus versentur
linguarum periti. Quis enim iam
puerorum existit, qui cum prima
saltem philosophiæ elementa gu-
stauerit, animum ad maiora studia
(vt vocant) applicandum sine
vilo iudicio recto rationis, veraq;
cognitione, quasi feram seu asi-
num ad præsepe currendum, non
existimet? & maxime, cum non
desint,

desint, qui incitent ad hoc, & auo-
cent ab artium liberalium studijs.
Hæc autem non dico, quòd vlli
facultati quidquàm detrectare ve-
lim, aut adolescentiam absterre-
re, quo minus animum expleant lu-
cro inuigilando. Studeo magis di-
gnitatem, ac necessitatem aliarum
facultatum adolescentibus com-
mendatiorem reddere, ne tam il-
lotis manibus ad res tam arduas &
necessarias accedant. Deinde li-
bere fateor, me quantumuis ado-
lescentem ingenti tamen dolore et
pernicie studioforum commotum,
cyclopico quoq; contemptu, Mu-
sarum causam suscepisse, quan-
tum ingenij, doctrinæq; tenuitas
patiatur, tuendam aduersus eos,
qui adolescentiam velut è medio
cursu, perfecte discendi artes libe-
rales abstrahunt. Difficilius esse,
garrientes, Philosophiæ studium,
quam vtilius, quia non sit de pane

lucrando. Ingentes vero præbere
Galenum opes, Fuluum suppeditare
Bartolum aurum : Studiũ autem
Philosophiæ nunc frigere, neq;
perdices, neq; dolia optimo vino
repleta culinæ suppeditare. Cũ isto
grege sciolorũ cõgressuro, quis nõ
intelligat vel Herculis auxilio mihi
opus esse: Taceo interim, me susce-
pto negotio minime parẽ esse, neq;
hanc prouinciã citra modestiæ peri-
culũ à me administrari posse. Sit ta-
men, vt tut sit, sciolorum morsus, &
maleuolorũ calumnias euitare nunc
nulla ratione possum: quòd cũ cer-
tò suam, egoq; ardeã amore veri-
tatis, cupiamq; studia adolescen-
tum iuuare, fiet vt forsitan liberius,
quàm meam personam vel deceat,
vel statui conueniet, quædam di-
cturus sim, quæ tamen optimè sunt
interpretanda, nec non nisi ab
ignauis & impudentibus sinistre
rapiuntur.

Primo

Primo igitur de origine vocabuli pauca dicemus: Quid Philosophia propriè dicatur, neminem latere puto, definitionem clare tradit Cicero secundo offic: dum vocat studium sapientiæ, vnde Philosophus amicus seu studiosus sapientiæ dicitur. Sapientiam autem vocat rerum diuinarum, humanarumq;, & causarum simul, quibus hæres continentur, scientiam: hoc est, Philosophia est cognitio talis sapientiæ, vt ab homine vi naturæ, ac summo studio res diuinæ ac humanæ compræhendi possunt, atq;, vt clarius dicam, rectum & sanum iudicium, non errans ratio, & præterea studium aut inueniendorum, aut illustrandorum id genus eorum, quæ nondum sunt vel inuenta, vel satis clare explicata. Hæc definitio non admodum aliena à Theologis, quam Diuus Augustinus de Trinitate confirmare videtur.

videtur, quantumuis differentiam
quandam faciat inter sapientiam
& scientiam, quòd sapientia sit pi-
etas, & res æternas contempletur:
scientia vero abstinere à malis, &
res temperales iustas ab iniustis di-
stinguere. Neq; errauit Cicero,
quod Philosophiæ diuinarum re-
rum cognitionem et perceptionem
tribuit. Nam non tantum ea, quæ
religio Catholica seu Christiana
tradit, sunt res diuinæ, verum eti-
am & alia, quæ philosophicè di-
sputantur, vt sunt controuersiæ de
summo bono & fine hominis, quæ
virtutis vocabulo expresserunt:
hominis propriam esse actionem
virtute celebrem & clarum esse fi-
ne vlllo respectu utilitatis aut bo-
ni sequentis. Quidnam hoc ali-
ud est respectu fidei Christianæ,
quam bona opera præstare firma
fide in Christum, & præmium à
Deo expectare? Opera enim
sine

sine respectu propriæ vtilitatis aut
laudis exercenda esse vox Christi
testatur, dum ait: Nesciat sinistra
quid faciat dextra. Quamuis au-
tem vera Dei cognitio non luce-
bat in Philosophis, neq; finem vitæ
humanæ proprium agnouerunt:
ratione tamen duce honestas acti-
ones prophanis rebus & inanibus
concupiscentijs præferendas esse
iudicarunt: atq; hæ ipsæ cogitati-
ones, similiter & aliæ de Deo, de
prouidentia, de intellectu, & si-
milibus rebus æternis diuinæ sunt,
& ad Philosophũ pertinent. Nam
diuinum hoc loco, & quod Ari-
stoteles æternũ vocat, eadem sunt,
neq; inter se quidpiam differunt.
Nunc si de rebus humanis certa ha-
beri potest quædam scientia, mul-
to magis de diuinis seu æternis ha-
beri potest, & quidem certior.

Quo autem tempore Philoso-
phi

phi ceperunt, videtur quędam esse
discordia, nam olim ij, quos nunc
Philosophos dicimus, diuersis no-
minibus nuncupabantur iuxta ra-
tionem temporis & linguarũ : hoc
tamen obseruandum est, Gręcos
initio sophos appellasse, quos nunc
philosophos, hoc est, amatores sa-
pientię dicimus, atq; hoc nomē o-
riginem sumpsit à Pythagora, qui
iuxta Liuium vixit in Italia Ser-
uio Tullo Romę regnante, et pri-
mus se Philosophum vocauit. Nec
leuis causa Pythagoram ad hoc per-
mouit, dum vidit solum Deum esse
sapientiam, & veritatem perfe-
ctam, neq; humanum ingenium
posse absolutam sapientiam inqui-
rere, propria enim Essentię &
substantię diuinę cõtemplatio non
eedit in hominem. Neq; tamen
Philosophia cum dicatur studium
tantũ seu amor sapientię, ideo non
est sapientia, ac res quasi nulla, vt
cauilla-

cauillatur Lactantius, cū argutatur
ad euertendā Philosophiā ab Ety-
mologia, qđ studiū sit aliud quā sa-
pientia, querere, qđ id, qđ queritur,
nec ad perfectā sapiētiā vllō hu-
māo studio perueniri posse, ac ideo
Philosophiam nō esse vllā sapien-
tiā. Verū qđ est, qđ Philosophia
sonat amorē tātū sapiētię, p noti-
tia tamē etiā, & studio hoc vocabu-
lū semper fuit vsurpatū à doctis.
Et nemo vnq̄ negauit, absolutā &
perfectissimā sapiētiā hūano inge-
nio cōparari nō posse: inq̄ri tamē
debet, quātū diuinit' cōcessum est,
& studendū vt acquiratur, eaq̄ in-
quisitio, cū à vero & recto iudicio
p̄ficiscatur, sapiētia tandē dicitur:
ijs enim rebus potissimū studemus,
quarum amore delectamur, quasq̄
amamus, & quæ nobis gratæ sunt,
& valde cognata sunt, ac sæpe co-
hærent amor ac studium. Non
etiam dictum Senecæ dicentis,
Nondum

Nondum sunt mille anni, ex quo initia sapientiæ nota sunt, ita intelligatur, vt deridet Lactantius, quasi ideo multis seculis humanum genus sine ratione vixerit. Nam quamuis sapientia non fuit perfecta, nec tanto ingenij acumine præditi fuerunt homines in principio creationis, vt veram vel mediocrem saltem sapientiam inquirere potuerint, principia tamen nõ defuerunt & inclinatio, seu notitiæ naturales, sed spiritus illuminatio tantum, ideo Deus excitauit, qui tum sapientes dicebantur, vt, ingenio dum alios excellerent, reliquos informarent, honestæ vitæ præcepta traderent, leges conderent, ad quarum seu rigorem seu æquitatem vel potius normam omnes honestam & tranquillam vitam agerent, cognoscerent quoq; hanc tantam mundi machinam non casu extitisse, sed mentē esse æternam,

nam, à qua omnia, quæcunq; sunt,
regantur. Et longè diuersa est ra-
tio inter sapientiam illam huma-
nam, & sapientiam diuinam, hoc
est, cognitionem veram Dei, vel
potius essentialis substantiæ diui-
næ, eiusq; filij vnigeniti, quæ do-
num est singulare spiritus sancti, et
non nisi electis reuelatur tantum.
Quod cum veteres animaduerte-
rint, tantoperè Philosophiam alijs
omnibus artibus præstare, neminè
mortalium dignum iudicarunt, cui
Philosophiæ inuentionem tribue-
rent, sed eam à Deo repertam, &
diuinitus hominibus tributam ma-
gno consensu duxerunt. Quanq̃
autem variæ sunt Philosophorum
sectæ, Peripatetici scilicet, Aca-
demici, Epicurei & similes, de qui-
bus singulatim dicere, huius loci
non est, nec temporis angustia pa-
titur, duo tamen sunt (vt vocant
communiter) Philosophiæ prin-
cipia,

B cipia,

cipia, alterū ab Anaximādro Mile-
sio Thaletis Milesij discipulo vel
collega Ionicum dictū, quod Tha-
les ex Ionia fuerat, ibiq; suæ disci-
plinæ fundamenta posuerat: Al-
terum Italicum à Pythagora, quōd
in Italia maximam iuuenum multi-
tudinem Philosophiam docuerat,
cuius propter summas & præcla-
ras ingenij dotes tanta admiratio
fuit, vt de eo scriptum nunc sit.

*Mente deos adiit, & q̄ natura negauit
Visib' hūanis, oculis ea pectoris hausit.*

Horum doctrinam genus huma-
num est amplexum, diuinam dixit,
& quia cōsentanea fuit rationi, vi-
tæq; politicæ, legis latores pro dijs
honorarunt, non quod Deorū cul-
tus ijs tribui debeat, sed tanq̄ instru-
menta seu Organa Dei fuerunt, per
quos honestos vitæ ritus tradidit et
modum viuendi, Ita etiam psalmi-
sta Ma-

ita Magistratum vocat Deos, dum
ait, Ego, inquam, vox Dij estis.

Nec audiendi sunt, sed detestandi potius, qui Philosophiam nihil aliud docere clamitant, quam perniciofa & inutilia: Philosophos nihil præter vana, inepta & ridicula contemplari, quæq; hominibus turbationem ingenij, & confusionem adferant. Quod genus hominum forsitan sibi persuasit alienum esse à virtute, & honesta vita contemplari præclaras & heroicas actiones, ijsq; fortiter studere: In studijs Philosophicis versari, esse veluti in spinis volutari, insanosq; videri omnes, qui rerum diuinarum contemplationi dediti, numorum, argenti & auri quæstum non sequuntur, sed ingenij bona, bonis corporis præferunt & præstantiora iudicant. Verum quidem est, bona corporis ventri plurimum cōducūt, ac beati plerūq; cōsentur,

tur, qui opulentia & diuitiarū copia abundantes in ocio & voluptate viuunt, si pompam terrestrem, vitæq; delicias intueamur. Sed animi dotes longe præstantiores esse vel id solū testatur, quod bona corporis omnibus brutis sunt communia, ac verè vox pecudum est non hominum, voluptatem summū bonum dicere, ideoq; cetera animalia prona terrā spectant, Os Deus autē soli homini sublime dedit, cœlūq; videre iussit, & erectos ad sydera tollere vultus: quòd hominis proprium sit non terrestria vt sunt bona corporis, sed cœlestia vt boni animi inquirere & peruestigare, quod ad Philosophum non tantum pertinet viam sua doctrina tradentem, sed quoslibet benemomenti veluti præceptorī obtemperare decet. Non autē diuersa sunt hac ratione, quod cœleste dicitur, & bonū humanum, non sub hoc nomine Phi-

ne Philosophi intelligunt absolu-
tissimum bonum & omnibus lon-
gè supereminens, quod Metaphy-
sica contemplatur, neq; homo illud
perfecte consequi potest: sed, qd̄
dum mortalem vitam agit, adipisci
potest, & per se bonū illud appe-
tit. Cum igitur homo, vt perfe-
ctissima Dei creatura propter cer-
tum aliquē finem natus sit, nec ca-
su extiterit, aut rursus pereat cor-
pore & anima simul, virtutis viam
ingrediendum esse ratio dicitur.
Duæ enim sunt viæ homini præ-
scriptæ, altera virtutis, altera volu-
ptatis, quas eleganter Zenophon
sub Fabula Herculis nobis cōmon-
strat, quem fingit, cū ad adolescen-
tiam nunc peruenisset (qua ætate
adolescentes sui arbitrij ac iuris ef-
fectos esse statuunt) egressum in so-
litudinem confedissee cogitationi-
bus agitatū, vtram viam, virtutis
nè, an voluptatis ingrediatur: In-

ter hæc vidit accedere duas mulie-
res magnas, alteram honestam et li-
beralem visu, ex ipsa natura cor-
pus munditia ornatam, oculos ve-
recundia, effigiem totam castitate,
& alba veste circumdatâ : alteram
vero rubicundam, mollem, atq; ad
carnis delicias instructam, oculos
vagantes atq; apertos habentem, ta-
li veste ornatam, ex qua pulchritu-
do quam maxime corruscat, eaq; se
ipsam sæpe respexit, & attendit, si
quis alius eam videat, nonnunq; e-
tiam ad propriam vmbra aspexit.
Voluptas primum virtutem præ-
uenire volens, ad Herculem cucur-
rit, bona sua enarrauit & delecta-
tiones, eaq; oïa, quæ ad voluptuo-
sissimam vitam requiruntur, quod
neq; bellorum, neq; negociorum cu-
ram sit habiturus, si eam sequatur,
sed considerabit tantum, quem aut
cibum, aut potum gratum inueni-
at, quomodo cupiditatibus afficia-
tur,

tur, mollissime dormiat, atq; omnia
sine labore obtineat.

Econtra virtus Herculé admo-
nuit, hominē nō ad voluptatem cre-
atum esse, sed ad honestatem, et vir-
tutum actionem, ideoq; etiam quæ
bona & honesta sunt, sine labore et
studio non cōparantur, quiq; bono-
rum ac honestorū operū cultor effi-
ci vult, præclarus & celebris fieri
desiderat, necesse est multis labori-
bus eum obrui, aduersitatibus et pe-
riculis plurimis subiectum esse. A-
spira enim et ardua est virtutis via,
quæ priusq̃ superatur, corpus sub-
ijciendum est animo, ac exercen-
dum in multis & duris laboribus.

Quamuis autem Hercules nosset
difficillimam esse virtutis viam, &
sudoribus tantum felicitatem illam
acquiri, existimavit tamen propriū
hoīs esse honesta exercere, et virtu-
tibus præclarum fieri, nec deterruit
via aspera, spinis & dumis referta.

B 4 Hanc

Hanc virtutis viam monstrat
Philosophia : hæc docet quo mo-
do animum in aduersis frenare , in
prosperis regere debeamus, ne hinc
atq; hinc nimium vagemur, quam
ideo animi medicinam Cicero no-
minauit : hæc rerū naturas & fon-
tes continet : hæc virtutum omni-
um disciplina est : hæc ciuitates, o-
mnemq; Remp. fortiter, constan-
ter & peritè administrat : hæc du-
cit ad immortalē gloriam, finem
& propriam actionē hominis, vir-
tutem scilicet, ideo etiam pruden-
ter Stoici Dei munus asserunt, qđ
viuimus. Philosophiæ autem, quod
benè viuimus : hanc principes, re-
ges & imperatores summo studio
& fauore prosequuti sunt : Ita E-
paminundas commendatur, qui cū
strenuus miles esset, & propter bel-
licam virtutem patriæ gloria dice-
batur, Philosophiæ tamen & studijs
adeo incubuit, vt mirabile visum
sit,

fit, vnde tam insignis militię scienti-
tię ei inter literas nato & crebro
versanti contigerit: eadem de Phi-
lippo, Alexandro & similibus scri-
buntur. Neq; iniuste summus Pon-
tifex olim Germanū procerem for-
mosam bestiam appellauit, qui cum
alijs Romam visendi sedem & po-
testatem Apostolicam profectus e-
rat, statura & forma vt clarissimus,
ita ignarus scientiarum & lingua-
rum præter maternam, quod litte-
rarum scientia in primis ad heroes
pertineat, eosq; conueniat varijs
artibus instructos esse: philosophia
animis medetur, inanes sollicitudi-
nes detrahit, cupiditatibus liberat,
timoresq; omnes pellit: hac armati
& instructi pericula cuncta, aduer-
sitates, dolores et quęlibet mala for-
titer tolleramus, iniurias patienter
ferimus, & in omnibus calamitati-
bus vincimus.

Porro, quę scientia, quę artes à

Philosophia velut à fonte seu scaturigine originem suam non trahunt? nonne est principiū aliarum omnium? nonne proxima coelesti doctrinae? Nā quod Ethnici Deum agnouerunt per creationem & opera mundi, non humano intellectu factum putemus, sed gratia diuina, quod Paulus fatetur, dicens, Deus enim illis patefecit. Plurimum autē lucis ipsi Theologiae adferre cognitionem Philosophiae res ipsa testatur. Nemo quidquam certi de rebus iudicare potest huius imperitus: ambigua disputationū Ecclesiasticarum sine hac dissolvere nemo potest, res non aliter tractat, quàm cæcus de colore iudicat. Solam Philosophiae negligentiam intricatas Sophistarum & Scotistarū disputationes introduxisse certum est, quæ ita obumbrarunt scripturam, vt difficillimè vix quidpiam ex ijs colligi possit.

Simili

Simili modo inseruit Iuriskon-
sulto disputaturo de legibus, iudi-
cijs, contractibus, vitæ gubernati-
one, imperijs & similibus : Iubet
Philosophia iudicare iuxta leges &
æquitatem : iubet pronunciare ex
iure scripto, non arbitrio iudicis,
vt Aristoteles piè & pulcherrimè
dicit : Qui, inquit, legem præficit,
Deū & leges vult præesse, sed qui
hominem præficit, addit ei beluina,
cupiditatem scilicet et iracundiam,
q̄ animos optimorū etiam virorum
sæpe peruertunt : Inuitat Philoso-
phia ad amorem veritatis & adfe-
ctus reprimendos : Docet senten-
tiam iuxta æquitatem & leges pro-
nunciandam esse, non spe lucri ne-
bulis multis offundendam, vt apud
Sophoclem Vlysses Neoptolemo
Achyllis filio adolescenti præci-
pit, qui interrogatus, qua fronte,
quo ore circumuenire & fallere
quispiam ausit sciens, respondit
nefa-

nefariè quidem, sed significans qua
les sint talium hominum mores,
Vbicūq; spes lucri est pudere nō decet.

Deniq; hortatur ad humanita-
tem, ciuilitatem, eaq; omnia præstat
ac suppeditat, quæ natura & recta
ratio iubet facere, vult & postulat.
Quid tandem? Ab altera Philo-
sophiæ parte, quæ Ethica dicitur,
tota pendet Iurisprudencia: à Phi-
losophorum præceptis & doctri-
na leges sumptæ sunt, &, si verita-
tem fateri velimus, confirmandum
est, Ius ipsum nihil aliud esse, quàm
præcepta Philosophorum, & Iu-
risprudentiam vere discipulū esse
philosophiæ: hæc enim principia
Iurisprudentiæ suppeditat, quæ si
ablata fuerint, illa tota corruet. Ne-
mo sanæ mentis vnq; inficiabitur, à
Philosophia Iurisprudentiæ initia
sumi, matrem illam & rectricem
esse aliarum honestarum artium o-
mnium, aditum ad reliqua studia
monstra-

monstrare, et perfectionem eorum
complecti.

Quid dicam de Medicina, cum
altera pars Philosophiæ, quæ Phy-
sica dicitur, inchoatio sit Medicinæ,
contineat doctrinã de natura, cau-
sis, elementis, de partibus, membris
& functionibus corporis humani,
motibus cœli & affectibus varijs,
qui motus comitantur. De cuius
vtilitate cū à multis sit integris vo-
luminibus tractatum, ipsam natura,
nostra vita, & cotidiana experi-
entia satis superq; commendent, i-
mò ipsa scriptura sacra, quæ dicit,
Ama Medicum propter neces-
sitate, plura dicere desinam.

Hic apparet, omnibus faculta-
tibus opus esse liberali doctrina, &
Philosophiæ scientia: sine hac nul-
lum Reip. statum consistere posse:
felicem esse Rempub. cui aut Phi-
losophus præsit, aut Philosophiæ
studiosus. Cum igitur tanta sit
Philoso-

Philosophiæ præstantia, vtilitas, & dignitas, cur cessamus artium omnium reginæ dignum honorem tribuere? cur non summo studio eam prosequimur? cur non amplectimur re diuinam, & donum Dei exosculamur? cur non summorum laudum insignibus ornamus? Dicamus, clamemus communi ore cum Platone, Cicerone & quibuslibet doctis, O Philosophia vitæ dux, ô virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum. Quid non modo nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisset? Tu vrbes peperisti: Tu dissipatos homines in societatem vitæ conuocasti: Tu eos inter se primo domicilijs, deinde coniugijs, tum litterarum & vocum communionem iunxisti: Tu inuentrix legum: Tu magistrorum & disciplinæ. Vos igitur, ô studiosi adolescentes, ad quos in primis hæc mea pertinet oratio, adhortor, rogo, & obtestor, vt hanc quare-

quærelam, quam mihi expressit do-
lor & indignitas rei pro vestra hu-
manitate boni cõsulatis, nõ me aut
inuidia, aut odio cuiusdam alterius,
sed tantum veritatis amore, Philo-
sophiæ vt iucundissimæ & summè
necessariæ, ita contemptissimæ di-
gnas laudes pronunciaffe iudice-
tis : & adhortor, vt vos ad sue-
faciatis ad reuerentiam & studi-
um eius, maiori diligentia arti-
bus liberalibus incumbatis, de pro-
fessione & facultate Philosophi-
ca piè & magnifice sentiatis, ac
loquamini : statuatis, Philoso-
phiæ studia verè ad conseruati-
onem Reipub: pertinere, nec
solidam doctrinam sine hac com-
parari posse. Stultitia certe &
impietas est, aspernari ea dona,
aut parum reuerenter colere,
quæ non humano ingenio sunt
excogitata, sed diuinitus tri-
buta & concessa hominibus :
Sciatis

Sciatis, nullam medicinam, nullum
pharmacum ad ingenium excolen-
dum & animum exornandum esse
salubrius, quàm Philosophiæ stu-
dia: deinde sedulo de vestro eti-
am cogitetis officio, ideo vos ad
hanc militiam vocatos esse, vt ijs
artibus imbuamini, quorum magna
vtilitas ad Rempub. perueniat, ad
cuius salutem post Dei gloriam
omnes actiones vestras, co-
gitationesq; dirige-
re debetis.

DIXI.

ORATIO

ORATIO

DE PVERO IESV,
EIVS QVE NATALI.

MOs fuit apud vetustissimos Græcos, & Romanos, vt orationes habituri, prius numinis alicuius implorarent auxilium. Ita Pericles ad Remp: Atheniensem verba factururus, rem sacrã facere solebat, Deosq; immortales rogare, ne sinerent verbum vllum excidere inconueniens loco & personis: Ita vates apud Ethnicos responsa oraculorum pronuntiaturi, prius sacrificia offerebant, matutatis pecoribus sibi Deos placari somniabant, vt oracula certa æderent. Si Ethnici initio operum suorum cæremonijs, & cultu inani Deorum benevolentiam comparate studerunt: Si tanta rerum experientia

C

rientia

zientia præditus, tanta eloquentia,
& prudentia Pericles animaduertit,
eam esse infirmitatem nostram,
tantam naturæ corruptionem, vt
in omnibus diuino opus habeamus
auxilio, quanto magis ego, nec vfu
rerum, nec doctrina Pericli confe-
rendus, tota mente, cogitationibus,
ac votis in re tam ardua, plena di-
uinitatis, & admirationis, totiusq̃
salutis nostræ Dei opem implo-
rare teneor, maxime, cum oratio
quam habiturus sum non multum
differat ab ijs. quæ lingua materna
in Ecclesijs habentur ferè cotidie
pariter ad doctos & indoctos.
Quapropter oro, si vnq̃ alias, in
hac oratione mecum precari Deum
dignemini, ac in primis Christum fi-
lium eius, vt iuuet me suo spiritu
S. dicturum de suo natali, & be-
nificijs, quæ in totum genus huma-
num contulit sua mirabili humili-
tate, tantaq̃ misericordia erga nos,
quantam

quantam nullus humanus animus
assequi, nulla lingua etiam diser-
tissima pro dignitate satis declara-
re potest.

Non existimo, opus esse longa
oratione causam exponere, quare
hanc cathedram in præsentia do-
ctissimorum Virorum ascendere,
tantam prouinciam & onus subire
ausus sim, cum notus sit receptus,
& laudatissimus Academiæ nostræ
mos, vt ex hoc loco præcipuis anni
festis aliquid dicatur, latini sermo-
nes habeantur, non tam exerci-
tij causa, quam res arduas ad cre-
dendum vt difficillimas, ita ad fu-
turam vitam maxime necessarias
commendare, inculcare, infigere
nostris mentibus, & prorsus effi-
cere, vt remota omni dubitatio-
ne firmiter credamus, vnum esse
Deum, mentem æternam: Chri-
sti beneficijs nos liberatos, omnia
per hunc condita esse, guberna-

ri & conseruari, ipsumq; autorem
esse nostræ & religionis, & salutis.
Quare cum publica consuetudo, et
autoritas nostri Magistratus, cui in
pijs, iustis & honestis rebus resiste-
re parum decorum est, minimeq;
debet, hoc mihi dicendi officium im-
ponant, non dubito, quin pro soli-
ta vestra humanitate, & beneuo-
lencia, qua hæctenus omnes audi-
stis, qui in hunc locum dicturi pro-
dierunt, me quoq; benigne placi-
deq; audiat, attentionem & iustū
tempus tribuatis. Ego aut si qua-
dam ingenij felicitate, eloquentia,
& exercitio ad dicendum prædi-
tus essem, summo certè conatu in-
cumberem, vt tanta Christi benefi-
cià dignis verbis ornarem, iusto cõ-
mendarem encomio: verum cum
vobis nota sit doctrinæ mediocri-
tas, quam quidem liberè fateor, &
agnosco, initio rogo, si vbertate
& splendore orationis, cui erudi-
tissimæ

tissimæ aures vestræ adfuetæ sunt,
argumentum quoq; hoc expoſtu-
lat, forſitan deſtituar, id verecun-
diæ, quæ plerunq; iuueniles annos
comitatur, & deterret in corona
tot præſtantiffimorum virorū per-
orare, adſcribatis, & condonetis.
Operam tamen dabo : ita me ve-
ſtris auribus pro facultate ſtudebo
inſinuare, vt nemo veſtrum mihi
magis, quam ſibi operam dediſſe
diligenter auſcultando videatur.
Primum igitur quædam de nomine
huius infantuli dicā : deinde, quàm
ſe humiliauerit diuina Maieſtas,
quantam miſericordiam, quantam
benevolentiam nobis exhibuerit,
quantis beneficijs nos affecerit, ſi-
mulq; quorundam errores & hæ-
reſin de hoc infantulo refutare ten-
tabo, ſi tempus orandi patietur.
Hęc cum erint explicata, quod cō-
fido me facturum breuiter, & di-
lucide. vos, auditores, dimittam,

vt spero, non ieiunos aut inanes,
sed cupidos plura de hoc infantulo
cognoscendi, aut certè eadem ite-
rum atq; iterum audiendi, non tam
vt sciatis, quæ de puero IESU per
scripturam, & S. Patres dicta sunt,
quàm vt apud animum sæpius a-
gitetis hæc beneficia, & aptiores
fiatis ad æternam vitam conse-
quendam.

Frustra autem fiet mentio de
Christi natali apud eos, qui nihil
sciunt de mundi origine, de primi-
plasmatis lapsu, de voluntate Dei,
de Peccato, & promissionibus di-
uinis: qualiscunq; harum rerum &
similium cognitio debet lucere in
animis eorum, qui tales conuentus
visitare volunt. Feriæ Natali-
tiæ celebres sunt maximè duas ob
causas: Primo quod Dei filius na-
tus est homo, Et Deus apparuit.
Quæ causa tam grauis, tam ne-
cessaria

cessaria permouit Christum ab æ-
terno Dei filium humanam for-
mam assumere, nasci & alijs mi-
serijs vitæ subijci? Cum primi
nostri parentes magis inuido de-
ceptori Diabolo crederent, eiq̃
magis obedirent, quam Dei man-
datis, qui prohibuerat, ne de ar-
bore cogitationis boni & mali co-
mederent, vox Dei horribilis au-
dita est, Maledicta sit terra pro-
pter inobedientiam tuam: non so-
lū primi homines, sed vniuersa po-
steritas hoc dictum audiuit, Terra
es, & in terram reuerteris. Ne igi-
tur aut desperatione, aut magnitu-
dine peccati periret totum genus
humanum ad imaginem Dei con-
ditum, rursus consolationem addi-
dit Deus dicens, Semen mulieris
contundet caput serpentis. Hæc
consolatio sine dubio primum
plasma rursus erexit & confir-
mauit.

Quoniam autem ma-
C 4 gnitudo

gnitudo delicti solum humanis vi-
ribus, solum humano sanguine ex-
piari non poterat, Christus nostri
misertus, patri supplicauit, pro sa-
lute nostra intercessit, culpam de-
precatuſ est, voluntati patris se sub-
misit, quod sit futurus victima pro
salute generis humani, nos velit li-
berare à captiuitate Diaboli, et pro
fundo æternæ mortis, ac nos patri
rursus reconciliatos reddere. Itaq;
omnipotens Dei filius, omnia in-
plens, omnia continens, æqualis
per omnia patri, in vna ex ipso, &
cum ipso cō sempiternus Essentia,
humanam in se suscepit naturam:
creator & Dominus omniū rerum
dignatus est pro salute nostra vnus
esse mortalium, electa sibi matre,
quam fecerat, quæ salua integra-
te virginea, corporeæ tantum esset
ministra substantiæ, vt humani se-
minis cessante contagio, nouo ho-
mini & puritas inesset, & veritas.
Hodie

Hodie igitur apparuit ista lux: hodie natus est Christus saluator: hodie impletę sunt scripture, & Prophetię apparent: hodie verbum, id est, filius Dei factus est homo: hodie sublata est irata vox patris, sonans, Poenitet me fecisse hominem. Nunc angeli lætantur nostram redemptionem, cantant, & gaudium magnum annūciant, dicentes, Gloria in Excelsis Deo, Et in terra pax hominibus bonę voluntatis, quia natus est redemptor et saluator generis humani, Puer IESVS, cui cognomen est Christus: salus nostra in Bethlehem Iudę iacet in præsepio, & pannis inuoluta: nunc terrentur omnes inferri, tremit mors, aculeus mortis frangitur, quia vident de virgine natum esse regem coeli & filium altissimi. Hunc autem Christum verum esse Messiam à patre promissum Euangelica historia confirmamur, accedenti-

bus Prophetiſis testimonijs, vt nullo modo dubitemus, & ambiguum habeamus, quod prius multis oraculis & signis fuit prædictū : Dicit enim Dominus ad Abraham Genesis 22. In femine tuo benedicentur omnes gentes. Similiter David promissionem Dei Prophetico spiritu canit Psal: 30. Iuravit, inquit, Dominus, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Porro repletam esse scripturam, & verum Messiam in hunc mundū venisse, nec alium expectari iuxta Iudæorum opinionē, satis declarant Veteris testamenti testimonia. Dicit enim Esa: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, hoc est, Deus nobiscum : rursus 12. Cap: dicit, Exiet virga de radice Iessæ, & flos de radice eius ascendet. In qua virga sine dubio virgo Maria prædicta

dicta est, quæ de Iesse, & stirpe
David progenita, ac spiritu S. fœ-
cundata, nouum florem carnis hu-
manæ, vtero quidem materno, sed
partu enixa est virginæ. Item
Cap. 9 dicit. Vocabitur nomen
eius admirabilis, consiliarius, Deus
fortis &c.

Quamuis autem Iudæi vete-
ratorie hæc testimonia eludunt, &
cauillantur vocabulū El, quod De-
us significat: eorum tamen præsti-
gias refutat ipse textus Prophetæ,
qui sequitur, scilicet, Pater vitæ æ-
ternæ: nosq; amplectamur verita-
tem, & indubitata fide credamus
hunc infantulum renatum esse iu-
stificatorem nostrū, vt vocat Hier:
33, vbi Propheta ei tribuit gloriam,
& virtutem, quæ soli Deo compe-
tit. Iustificare enim, auferre pec-
catum & iram Dei, reddere iusti-
tiam, ac vitam æternam nemo
potest, nisi solus Deus, sicuti Chri-
stus

Itus ipse dicit, Ego sum via, veritas
& vita, ego do eis vitam æternam.
Hęc sunt scripturæ testimonia, qui
bus non tantum Iudeorum error et
pertinacia vincitur, sed omnium e-
orum, qui alteram in Christo na-
turam pertinaciter negant, filiũ pa-
tri essentia & potentia coæqualem
non esse, minorem esse patre, &
quidem creaturam, sicuti Arrius
sensit. Multo horribilius Photinus
mentis cæcitate deceptus, Christum
verũ quidem hominem confessus,
sed eundẽ Deum de Deo ante om-
nia sæcula genitum non credidit.
Horum & similium errores quam-
uis argutijs, et velut fuce, atq; affei-
titio colore in speciem ornantur:
tamen quia manifeste contrarian-
tur scripturæ: expressa Christi &
Apostolorum verba eorum impi-
etatẽ vincant: abundat enim scri-
ptura S. testimonijs de Christo,
quod sit Deus ab æterno, in Chri-
sto na-

sto nato ex Maria virgine duas esse naturas sic vnitas, vt Christus vna tantum sit persona: Dicit enim ipse Christus, Ego & pater vnum sumus: & rursus, amen amen dico vobis, antequam Abraham nasceretur, ego sum. Item Ioan: 1 dicit. In principio erat verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum: similiter & Paul: dicit. 1 Thes. 3. Ipse Deus, & pater noster IESVS Christus dirigat viam nostram ad vos: rursus 2 Thes. 2. Ipse Dominus noster IESVS Christus, & Deus & Pater noster, qui dilexit nos, & consolatione dedit æternam &c. Nos lucidissimam veritatem præponamus impijs fabulis, non seducant fictæ & simulate hypocrites, quæ non ad salutem, sed perniciem animarum proficiunt. Firmiter credamus hunc puerum conceptum, & procreatum esse de spiritu S. itaq;

itaq; Deus, & in omnibus æqualis
suo patri. Quæ procreatio tam est
admiranda, vt superet omnem hu-
manum captum : diuina enim na-
tura cum humana, & humana cum
diuina copulatæ sunt, ex quibus
vna facta est persona, quam Græ-
ci, & sancti Patres vulgari no-
mine hypostasim vocant. Explo-
damus omnes Arrios, Paulos, A-
pollinarios, Manetes, Nestorios,
& similes, qui hunc Ecclesiæ ve-
rum consensum obpugnant. Im-
pium est, nefarium, & pugnat cum
S. scriptura, atq; orthodoxis in-
terpretibus somniare hunc pueru-
lum non esse verè, & naturaliter
Deum atq; hominem, semper ocu-
lis animi intueamur dictum Apo-
stoli dicentis, Si quis vobis aliud
Euangelium annunciauerit præter
id, anathema sit.

Venio nunc ad nomen huius
infantuli, quod duplex est, & v-
trunq;

trunq̄ multum myſterij in ſe conti-
net: alterum I E S V S, quod ſerua-
tor, alterum Chriſtus, id eſt vnctus
dicitur. Quamuis autem vnctio
omnibus Iudaicis regibus fuit com-
munis, in primis tamen conuenit
huic regi noſtro, quem Iudæi non
agnoscunt, alium expectantes, &
ſua lingua Meſchiam vocant, à
quo Græcum Chriſtus nihil ſua ſi-
gnificatione differt. Sic olim ap-
pellati ſunt reges Hebræorū, quod
vngerentur initio, cum designa-
rentur. Sub qua Cæremonia ſine
dubio ſignificatur vera illa vnctio
Domini noſtri I E S V Chriſti filij
Dei, & omnium electorum, qui
cum hoc rege venerunt, & ven-
turi ſunt in ſocietatem ſui regni.
Non autem perficitur humanis aut
terreſtribus aromatum liquoribus,
ſed diuino, ac cœleſti vnguen-
to, id eſt, virtute & efficacia Spi-
ritus S. ſicuti Pſalm: canit, Dile-
xiſti

xisti iustitiã, & odisti iniquitatem,
qua propter vnxit te Deus, Deus
tuus oleo lætitiæ præ confortibus
tuis, & rursus Propheta, Spiritus
domini super me, quia vnxit me.
Quemadmodum autem regum Iu-
daicorum vnctio nihil aliud signi-
ficauit, nihil aliud fuit, quàm vn-
ctionis in Christo tanquam coele-
sti, & sanctissimo rege simulacrũ:
Ita & reges ipsi, totumq; regnum
eorũ imago fuerunt venturi coele-
stis regis victuri mortem & Diabo-
lum, & regnaturi in perpetuum.

De altero nomine I E S V,
quantumuis est. dissensio quædam,
dignitati tamen, & maiestati huius
regis nihil detrahit. Communis
eruditorum consensus probat hoc
nomen à seruando factum esse, qd̃
Euangelistæ Matthæus & Lucas
testari videntur, dum in altero an-
gelus dicit ad Ioseph, Ipse saluum
faciet populum suum à peccatis su-
is: in

is: in Luca ad pastores, Quia natus
est vobis hodie saluator. Quod ve-
ro quidam hoc obpugnant volen-
tes sua subtilitate gloriam diuinam
defendere, quasi nomen hoc vilius
sit, & tenuius, quam vt Deo tribu-
atur, cum reges olim hoc nomine
sint appellati, nec omnes semper
boni fuerint, non quidem repræ-
hendendi sunt in hoc, quod Dei
gloriam defendere, & si qua ratio-
ne possent, augere & promouere
conantur: nos tamen, remissa hac
disputatione doctioribus, & S.
linguæ peritis, contenti sumus sim-
plici expositione, IESVM signifi-
care seruatorem, vnde & nomen
accepit non humano ingenio ex-
cogitatum, sed ore diuino prola-
tum: nam expresse extant angeli
verba dicentis, Et vocabis no-
men eius IESVM, quod tam
magnum, tam potens est, vt in
eo flectatur omne genu cœlesti-

D um,

um , terrestrium & infernorum.

Porro hoc etiam dicendum cen-
sui, quod Matthæus & Lucas de
genere Christi scripserunt quasi pu-
gnantia, & diuersa, cū alter auum
eius paternū (vt tum putarunt plu-
rimi) Elidicat, alter auum Matthan
faciat. Et quanquā in tribu nulla est
diuersitas, quia & Salomon, & Na-
than fuerunt filij Dauid, esse tamen
videtur in genere, quod Matthæus
à Salomone deriuat Ioseph ma-
ritum Mariæ, alter à Nathan. Hęc
si recte perpendamus, experiemur,
re ipsa nequaquam inter se pugna-
re. Quanquam enim vere, & na-
turaliter Ioseph procreatus est à
Iacob, vt Aphricanus apud Euse-
bium etiam testatur, nihilominus
tamen & Eli Ioseph pater fuit,
Melchi veroauus, non procreati-
one, aut natura, cum vnus tantum
sit vnus Pater, sed ex lege, atq; illi-
us gentis consuetudine, secundum
quam

quàm & is, qui prius habuit mu-
lierem aliquam coniugem, siue so-
bolem ex ea susceperit siue non,
sequens maritus veri patris nomen
obtinet. Atq; ita Matthæus na-
tium ordinem in recitandis ma-
ioribus paternis CHRISTI, Lu-
cas legitimum aut civilem est se-
cutus. Valde sudavit in hac re
Philo, qui alios ex stirpe regia Da-
uidis post Salomone & Nathan
binomines facit, alios trinomines,
qui etiam ob id deridetur, & quasi
conspuitur. Verum hæc res cum
sit penè inexplicabilis, temporis
quoq; breuitas & frigoris iniuria
longiorem moram non patiatur,
Theologis latius discutiendam re-
linquo : nos de cardine salutis
nostræ, loquemur, & causa tan-
tæ humilitatis in Christo, & quo-
modo sanctissimum hoc festum ce-
lebrari oporteat. Cogitanti mihi de
hac immensa, & ineffabili mise-

ricordia Dei, infinito amore erga
genus humanum, lingua hæret, a-
nimus stupore confunditur, tam
magnum fuisse humanum delictū,
vt ob id proprio filio Deus non pe-
percerit, sed pro nobis illum tra-
diderit, qui forma serui assumpta,
similis hominum factus, & in hu-
mana specie inuentus, humiliavit
se, & obediens factus est vsq; ad
mortem, vt dicit Apostolus, mor-
tem autem crucis. Quibus verbis
nihil vehementius, nihil expressius
ab Apostolo excogitari potuit.
Primo enim iuxta præcedentia ver-
ba clare testatur eum esse Deum,
vbi dicit, cum in forma Dei esset.
Quid obsecro aliud est, esse in for-
ma Dei, quàm in Dei natura, hoc
est, in ipsa Dei maiestate & gloria?
Forma enim Dei, est ipse Deus.
Hic tamen conditor omniū rerum
et conseruator in terram se dimisit,
vt homo fieret, gestaretur in vtero
puellæ

puellæ virginis, nasceretur, aleretur, & omnibus humanis miserijs subiectus esset, tandemq; illas omnes vnà cum peccato illarū causa acerbissimis cruciatibus suis & morte superaret, ac euerteret. Qui amor tantus est, vt nullis humanis cogitationibus, aut verbis comprehendi queat: Deus enim communicauit nobis sua bona, iustitiam, innocentiam, sanctitatem, vitam ipsam, imo exercuit mirabilem & inusitatam mercaturam, in qua, vt D. August: scribit, dedit honorem pro ignominia, vitam pro morte, pro contumelia gloriam. Sic autem hæc omnia sunt ab eo gesta, vt formam diuinam non deposuerit, sed occultauerit, ac dissimulauerit, & velut humana specie vestiuerit. Hæc est humilitas, et deiectio Christi, quæ credenda, & magnificienda est, non scrutanda nimis anxie, aut aliter, quàm sacrę literę volunt.

D 3 Hæc

Hæc filius Dei omnia fecit, vt nos
adimeret Sathanæ, peccato, mor-
ti, ac Deo redderet, iustitiæ, vi-
tæ æternæ: vt ex seruitute æther-
na in æthernam libertatem nos af-
fereret, ex terra, imo ex inferis in
cælum transferret, ac efficeret fili-
os Dei, suos fratres, & cohære-
des suorum bonorum. Propter
hæc beneficia nobis collata singulis
annis CHRISTI natalis celebratur
in Ecclesijs, vt sicuti Deus peregrin-
atus est ad homines, ita nos ad
Deum migremus: nos veteri ho-
mine deposito nouum induamus,
& quemadmodum in Adam mor-
tui sumus omnes, itidem in CHRIS-
TO renascamur, & viuamus,
Psalmis & hymnis nato infantulo
iubilemus, sincero corde glorifice-
mus eum, serias agamus diuinè,
non festiuiter, vt cõsueuit hic mun-
dus, qui magis terrestria curat in
solennitate tantorum festorū, quàm
veram

veram pietatem, & deuotionem :
plus tribuit superbix, gulæ, &
alijs carnalibus delicijs, quàm pijs
affectibus, id quod experientia te-
statur, & luce claruis est. Anti-
quitas deuotioni studuit, & pietati,
ideo ieiunia instituit, vt animus a-
ptior redderetur, & præparatio
de Dei beneficijs cogitandi, dignas
ei gratias & laudes tribuere. His
virtutibus & ornamentis vestie-
bantur homines. Iam propie-
tate contemptus, pro deuotione su-
perbia, pro ieiunio delitiæ animis
hominum se insinuarunt, nulla aut
certè parua pauperum & egeno-
rum ratio habetur. Quantus e-
nim fastus, quanta animi elatio
nunc mentes humanas tenet? Vix
quenquàm inuenias, qui sibi vitam
polliceatur, aut viuere posse spe-
ret, nisi in talibus festis in nouo,
& quidem insolito vestitu ap-
pareat : non dico de solito, &

pro dignitate cuiuslibet personæ,
decente vestitu. Rusticus ciuem,
ciues nobilem, nobilitas principem
pompa superare nititur. Quantam
nam superbiam exercet sexus mu-
liebris ineffabilem, & plus quàm
execrandam? Apud Romanos
olim sumptuariæ leges ferebantur.
Cato apud Lium summa conten-
tione legem oppiam tuetur, quæ
modum sumptibus mulierum præ-
scribebat. Nostro tempore mini-
stras, famulas, & infimæ conditio-
nis vtriusq; sexus homines vide-
mus more saltantium, & salienti-
um equorum, instar pavonum vi-
stitu colorato ingredi. Quæres ad
turpitudinem et peccata occasio est
præcipua: dum enim facultas, &
fortune tenuitas non patitur tantos
sumptus, & pompam, rationes in-
eunt impudicas, & inhonestas, qui-
bus genio & affectibus indulgere
possint. Hoc non est cum Christo
renasci:

renasci : hoc non est Christo conformem reddi : hoc non est gratias agere infantulo pro immensa sua misericordia. magis est necare, pedibus proculcare, & plus quam Herodes fecit, in desertum & exilium ablegare. Nihil iuuat te (vt cum D. Gregorio loquar) nares delicatis auribus æffeminare : nihil balatum impuris illecebris imbueri, nihil vestis delicatæ & diffluentis luxum prætere. Non renasceris fulgore gemmarum, non auri splendore, non catenarum et anulorum in digitis ostentatione. Non participem te reddent beneficiorum Christi sumptuosæ vestes caudis pauonum adornatæ, superbi tui ingressus, mores & gestus impium animum, & prorsus alienum à Christo contestant. Non cum angelis glorificas Deum in excelsis, dum opiparis cibus indulges, varij vini nobilissimi flagrantiam ma-

D 5 gnificas,

gnificis, fixis aulæis domus tuæ pa-
rietes ornas, quæ omnia incita-
menta sunt adlibidinem, & qua-
si vmbracula ipsis ventris delitijs.
Væ, væ nobis peccatoribus, qui
salutem animæ tam parui pendim-
us: qui Dei misericordiam non
agnoscimus, scientes & volentes à
vero religionis limite aberramus.
Deus minatur pænam multis mo-
dis: Ex altera parte varijs morbo-
rum generibus punit: ex altera im-
minet & excidium minatur Tur-
cicus exercitus. Sed causam non
est, quod quæras. Si ignoras. In-
tuere tantum vitam hominũ, quàm
nunc sit corruptissima. Omnis sit
fere deleta pietas, extincta chari-
tas, amor, concordia, pro quibus
irrepperunt crudelissima quæq; vi-
tia, contemptus veræ religionis,
ebrietas, superbia, inuidia, odium,
blasphæmia, & similes flagitiorum
fordes. Sed quid ego conor hoc
loco

loco singula enarrare? cur inanem
operam sumo, mea oratione ho-
mines ad meliorem mentem tradu-
cere, cum id præstare nequæant
maximè auctoritatis atq; eruditionis
Viri, ipsius verbi Dei præcones
publici: Ego tamen, quia non
alienum videbatur ex hoc loco
corruptam nostram naturam taxe-
re, idq; & materiam & locum ef-
flagitare, rei indignitate motus ta-
cere non potui, publicè dicendum
censui, id quod res est, & veritas.

Deplorandum est, & lachry-
mis dignum, nato infantulo iustum
honorem non tribui, eius benefi-
cia non considerari, qui se adeo
humiliauit propter nostram salu-
tem, vt in præsepe poni se pas-
sus sit: cuius cunabula non deau-
ratis columnis fulta, non panno
serico, & splendidissimis linteolis
tectâ, sed substernameutum & le-
cti sue-

Et si fuerit stramen & fœnum. Quem
bos & asinus Dominum cognoue-
runt, nos, quorum gratia homo na-
tus est, debito cultu agnoscere re-
cusamus. Solum enim propter no-
stram salutem & redemptionẽ hu-
manam induit naturam, quod pe-
nẽ innumeri scripturæ loci testan-
tur.

Resipiamus igitur : confide-
remus diligenter, qui simus : altis-
sime animis nostris infigamus di-
ctum Prophetæ dicentis : Puer
natus est nobis, & filius datus est
nobis. Nobis, dicit, natus est par-
uulus, non sibi, non angelis, sed no-
bis, hoc est miseris peccatoribus.
In hunc oculos defixos habeamus,
huius voluntati, & mandatis ob-
temperemus, opera ea exerceamus,
vel saltem exercere studeamus, &
quidem ex animo, sinceraq; corde,
quæ CHRISTVS ipse fecit. Hic
ad patrem, si fuerimus eum secta-
ri, si

ri, si verbis eius crediderimus, si dilexerimus, opera charitatis & fidei præstiterimus, persæuerauerimus ad finem vsq; sperando in eum, inuocando, adeoq; diligenter que præcepit nobis obseruando. Hic liberabit, & tuebitur nos ab omnibus impendentibus malis & periculis, dimicabit pro nobis tanq̃ filijs dilectis sua natiuitate & morte redemptis, modo nos de officio nostro tanq̃ filij obediens cogitemus, & præstemus ea, quæ à nobis requiruntur. Hæc aut vt facere possimus, & nobis omnibus contingat, peccor, & vos vt precemini hunc nostrū saluatorem IESVM CHRISTVM diligenter ac pijs animis propter animarum salutem & communis patriæ utilitatem oro & obtestor.

DIXI.

ORA-

ORATIO HABITA

Viennæ, in Funere D. Stephani Hauptmanni Rectoris &c.

Dicendum mihi est, & dignum quidem est dicere, de Magnifico & Clarissimi viri Domini Stephani Hauptmanni Cæsareæ Maiest. Consiliarij, & almæ Vniuersitatis nostræ Rectoris bene meriti, acerbo & lamentabili occasu, de peracta vita, pietate, honestate, virtutibus singularibus, eruditione celebri, doctrina perfecta, studiosissima deniq; promptitudine & voluntate erga Rempub. nostram litterariam. Sed quid in tanto luctu, dolore & lachrymis tanti viri obitu impeditus, dicere debeam, vnde exordiar nunc prorsus ignoro. Multæ graues sunt dolendi causæ, quæ me moestitia singulari pressum impediunt, quo minus
oratio-

orationem conuenientem habere
possim. Nam si de mea persona
loqui velim, quanto paterno sane
affectu me sit prosequutus, quem
patris loco, ne dicam præceptoris
habuisse, non pudet pronun-
ciare, vix integer dies suffice-
ret. Quid de mea persona dico.
Luget & tristatur tota Respub.
nostra litteraria: dolore oppri-
mitur inelyta Iuris peritorum fa-
cultas: deplorant mortem tam
immaturam tot Magnifici & Cla-
rissimi viri, quibus propter sin-
gulares mores, pietatem, & mode-
stiam gratissimus fuit. Has tantas
causas dolendi, cuius nam oratio
æquare potest? Mihi certè eas per-
pendēti & animo reuoluenti vox
& spiritus dolore intereluditur.
Attamen vt aliquid tantū dicam,
& significationem ostendam no-
stri luctus, Luctum enim meū cum
vobis omnibus communem esse
puto,

puto, quæso veniam detis, si desiderio vestro aut non respondebit oratio, aut præclaris Rectoris nostri virtutes pro dignitate non exposuero. Quod certe tentarem, & qualiquali saltem oratione notiora vobis redderem, merita scilicet, & facta Nostri Rectoris: nisi me angustia temporis dehortaretur, luctus & animi dolor cruciaret: Egoq; scirem hunc nostrum Rectorem per omnem vitam vobis omnibus probatum, integrum, pium, doctissimum & virtutibus plurimis excellentissimum virum perspectum & cognitum esse. Ideo non instituam panegyricam laudationem, Super sedebo longa oratione primam ab adolescentia ætatem vobis describere, quanto ardore litteras didicerit, semina virtutum & doctrinæ avidissime imbibit, noctes atq; dies studijs incubuerit, Vigilijs non peperrit,
nec so-

nec somno indulserit : Sed breui-
ter studiū eius in Remp. nostram
vobis enarrabo , ac alia quædam
quorum memoria posteritati utilis
est, & maxime illud, Obitum sci-
licet tantorum virorum significare
nobis magnam Reipub. mutatio-
nem. Quod argumentum dele-
gi non tantum , vt dolori meo in-
dulgeam, & debitū munus sui er-
ga me affectus præstem, sed vestra
causa, ô adolescentes, hoc exem-
plum propono, vt eius considera-
tio de officio vestro & calamitate
humana vos admoneat. Nemo
est, qui nesciat , ex familia Vien-
nensi clara ac honestissima nostrum
Rectorem progenitum esse : Iu-
uentutē honestis exercuisse & con-
sumpsisse laboribus, virilem vero
ætatem plurimis adornasse virtu-
tibus, talemq; vitam egisse, vt Ro-
mani Imperij summus Moderator
suis iunxerit consilijs, vnde orna-
mentum,

mentum, decus, laus & gloriæ lumen toti patriæ Viennæ contigit: atq; vt Vienna merito gaudere debebat flore tanti viri, ita obitu plurimum certe contristetur, nisi quis forsitan præclaros doctos & egregios viros è medio tollendos esse censeat, quibus sublatis omnis profecto politia, totus Reipub. status corruet. Porro multos nunc annos publice docendo Iuuentuti profuit: hunc Præceptorem exosculantur multi præclari viri: omnem enim conatum, operam, studium, omnes animi intentiones, cogitationesq; ad publicam Iuuentutis utilitatem contulit. Testes vos inuoco, Tu ô studiosa cohors, optimus eris testis, quanta cura, sedulitate & diligentia tibi consulere semper sit conatus. Mortuus est quidem, sed viuit virtus & doctrina, Viuit inquam studium promouendi, augendi, succurrendi, informandi,

formandi, conseruendi nostris iu-
dijs & ingenio: nulla vnq̄ dies, nul-
la temporū mutatio nostri Recto-
ris memoriam delebit. Quid di-
cam, qua integritate, qua pruden-
tia, quo indefecto vigore, secundo
nunc Rectoratus officiū sustinue-
rit? Eò enim omnem suam inten-
tionem dirigebat, vt publice & pri-
uatim omnibus prodesse posset, om-
nium commodis intenderet, bo-
nos iuuaret, egenos & dignos pro-
moueret, omnibusq; quòd iustum et
æquū est, exhiberet. Quanta nam
obsecro, pericula, quot labores, in-
uidiam, simultates & alia plura in-
commoda pro salute nostræ Reip.
subijt, non tantum priuatim consi-
lijs iuuando fidelibus, sed in offi-
cio publico existens? Non erubu-
it, non veritus est ratione veritatis
& iustitiæ habita nostræ Reipub.
causam tuendam suscipere contra
priuilegiorum obpugnatores.

E a Cum

Cum enim nostra Resp. multos annos oppressa fuerit, & per Magnificum virum D. Georgiū Oederum tum temporis Rectorem rei indignitate ad hoc commotum, sit quasi restituta, è tenebris seu potius captiuitate ac vinculis in lucem & meliorem statum redacta: hic Stephanus Hauptman pro sua prudentia, vt qui variarum Academicarum ritus viderit & cognouerit, ei nunq̄ defuit, omnibus viribus labefactatæ Reip. succurrendum esse censuit. Hic quoq; Rector, si modo fata vitam concessissent, sua doctrina celebres effecisset plurimos, Organa Reip. salutaria informasset: ita virtutibus Remp. nostram ornasset, iuuisset, vt & sibi plurimus honos ac dignitas inde prouenisset, nobis autem, totiq; statui nostro ornamentū summum & diadema factus esset. Nā qua memorabili beneficentia, quo
sincero

syncero favore vos sit profequutus, nemo verius, quàm vosmet ipsi, prædicare potest. Quis igitur non doleat huius viri immaturam mortem? quis ea non contristetur? cui nam non lachrymas excutiat? Nā non nomine tantum Capitaneus dictus fuit, sed re ipsa hoc nomine dignus. Non Capitaneum amissimus tantū, sed Ducem talem, qui & bona & vitam potius pro nostra salute in discrimen coniecisset. Non amissimus Principem nostræ scholæ, sed patrem nostræ Reip. Non Rectorem, sed defensorem & patronum. Non Doctorem tantum, sed familiarem, familiari enim colloquio tam erudit, tam in formavit, quàm publico muneri intentus: O mors sæua, ô improba mors, ô crudelis, ô immatura, ô nefaria mors: Cur nostræ fortunæ, cur salutis, cur statui inuides? tecum ne an fato expostulem? Cur no-

bis nostri patroni Charissimi Re-
ctoris vitam eripuisti? tantum ne,
O parca, vobis Deabus licet. Di-
cite, quisnam furor, quæ vos dæ-
mentia cæpit? Quisnam tam aui-
das iussit habere manus? Cur e-
gregios quoslibet perditis, nulli par-
citis, quæ nam vobis gloria inde
venire potest? Vos neq; virtus,
neq; doctrina, neq; ætas commo-
uet, vnde nam parcarum nomen
habetis, certe, non quod parca-
tis, sed parcere, quod vestræ non
didicere manus. Si libet, si de-
lectamini hac pernicie, & vobis
tanta est nocere voluptas, Lædi-
te, quos rectum lædere iustq; si-
nunt. Quin potius hominum
pestes, infausa q; pondera terræ,
Ad Phlegetontas aquas trudite.
Dignos vita viros & Reipub. sa-
lutares vos arripere non decet.
Sed quid iuuat iniustas toties mo-
uere & iterare quærelas? cum sci-
am,

am, omnes nos legibus mortis subiectos esse, & neminem Ius illud, ne moriatur, habere.

Immatura mors, virtus summa, & merita nostri Rectoris erga Rempublicam nostram hunc dolorem & lamentationem expresserunt : Quis enim non moueatur, quis nam à lachrymis sibi temperet, quotiescunq; sit recordatio benemeriti Rectoris. Hæc tamen omnia cum hic noster Patronus & Rector ipse sciuerit, cuilibet homini certum vitæ tempus diuinitus præscriptum esse : mortem communem esse omnibus, ac nulli parcere : ad mortem nos creatos esse : hanc quoq; vitam mortalem angustijs plenam, calamitatibus & miserijs refertam esse : tenuerit quoq; CHRISTI dictum, quod nec capillus decidet de capite suorum sine voluntate patris qui

in cœlis est : horam nouissimam etiam & finem miseriarum adesse videns ingrauescente morbo, & se vitam, atq; animam Deo patri, à quo habuit cuncta, summis votis & supplice prece commisit: Tranquillo animo, conscientia pacata decessit ex hac mortali vita & miseriarum valle Magnificus noster Rector vir excellens ingenio, eruditione, pietate, de Rep. litteraria optimè meritis, prudentia, & omnium virtutum laude clarus. Qui sine dubio, cœlesti nunc fruitur cōuersatione, & dulcissimo aspectu Dei cū omnibus angelis & sanctis, suæq; pietatis & virtutum iustiora præmia accipit & maiora, quàm vt humana vox vlla exprimere potest. Et quanq̃ amissimus virum summa vi ingenij præditum: multa doctrina instructum & exercitatum, ornamentum quoq; et columnam nostræ scholæ: tamen nostro

stro Rectori nunc gratulari debe-
mus, quod ex humanis miserijs sit
liberatus, & vtatur familiari nunc
cōsuetudine filij Dei saluatoris no-
stri. Abstineamus igitur à lachry-
mis, à luctu, à mærore & iustitia,
ne eius felicitati, eius beatitudini,
eius saluti inuidere videamur.
Porro tantorū virorū obitu Reip.
periculum imminere, plurimæ hi-
storiæ clare & abunde testantur.
Quare, vt Deus pro sua misericor-
dia hanc scholam tueri & conser-
uare dignetur: vt det nobis pro
hoc, quem iam amisimus Tutorem
& patronum, alia membra saluta-
ria, quorum tutela & defensione
studijs nostris inuigilare possimus:
vt sit De⁹ nobiscū v sꝓ ad cōsum-
mationem sæculi: sedulo prece-
mur, & votis ardentibus petamus:
nostris quoq; moribus & vita or-
nemus Remp. nostram. Confida-
mus Deo, & iustitiæ, qui nunq̄ nos

derelinquet, sed contra omnium i-
ctus, vel potius inferorum portas
nos defendet & liberabit ab omni-
bus impendentibus malis. Interim
etiam benemeritorum virtutem &
memoriam non sinamus apud nos
interire, sed pro laboribus & sudo-
ribus dignam referamus gratiam:
simulq; vitæ misérias cogitemus,
caducum esse & fragilem totius vi-
tæ statum. Ita viuamus, quasi co-
tidie morituri, atq; semper in ani-
mo voluamus versiculum.

*Tendimus huc oēs, metam properamus
ad vnam,*

Omnia sub leges mors vocat atra suas.

Deum precor vt huic nostro
Rectori & patrono optime meri-
to sempiternam requiem tribuat,
eiq; & nobis omnibus post hanc vi-
tam pro immensa sua misericordia
& ineffabili bonitate felicem
concedat resurrectionem
& vitam æternam.

DIXI.

ORA-

ORATIO DE AMO-

re, necessarium esse ad con-
seruationem generis
humani.

H Abita deliberatione, explo-
rato iudicio ac suffragio Do-
ctissimorum virorū, qui an-
tiquum hoc exercitium, & lauda-
bilem consuetudinem sua eruditi-
one, eloquen-ia ac suauitate sermo-
nis ornant, cōmuni consensu decre-
uerunt, volenti & obedienti impo-
suerunt, vt de admirando Deo ora-
tionem haberē, illo scilicet, qui non
tantū Deorū maximus habetur, cu-
ius mater clarissimum sydus inter
Planetas sibi vendicat, sed quem
Dij ipsi & homines mirantur,
quo totum genus humanum con-
seruatur, societas alitur, omnes
creaturæ tam ratione præditæ,
quàm bruta animantia constant,
se inui-

se inuicem colunt & venerantur.
Qui Deus vulgari nomine Amor
seu Cupido dicitur. De quo vti-
nam tam disertè, tam copiose, tam
docte & eleganter dicere pos-
sem, vt dignitas ipsius ex postulat:
vtinam amorem ita mentibus ve-
stris insinuare, ac commendare
possem, vt necessarium est, so-
cietatem & tranquillitatem in ge-
nere humano pacifice custodiri &
conseruari: vtinam virtutes, vim
& potentias amoris tam depingere
atq; enarrare possem, vt Amor ip-
se coelo despiciens optat & desi-
derat magnifici: & penitus infigi
animis hominum propter excellen-
tiam & necessitatem.

Qua in re, cum imperitiam
meam fateri cogar, & liberè fatear,
non posse me de tanti Dei excellen-
tia satis digne loqui, vestræ erit hu-
manitatis non meo pudori, non ve-
recundiæ,

recundiæ, non terrori tribuere & condonare, sed propter imperiti-
am rei amatorix Cytheream donis
suis non æquè me donasse, filij telis
me parum ictū, aut si forsitan ictus
fuerim, non tamen sim adeo vul-
neratus, vt (suauitatem ne dicam,
an dolorem Cupidinis vulnera,
nescio) magnum aliquod inde cō-
ceperim, quo dona veneris suauia
(dolorem dicere religio vetat &
pietas, quæ Deæ huic debetur) &
delectabilia gustauerim, ac ferè in
me torqueri potest versiculis vul-
garis.

Nescio quid sit amor, nec a-
mo, nec amor, nec amari. Vt au-
tem Amoris virtutes & dignita-
tem vtcunq; saltem vobis insinuare
possim, vosq; docti, nec sine utili-
tate discedatis, adhortor, vt mecū
Amoris iuxta Platonē magni Dei,
auxilium & numen imploretis,
quod

quò suo me confortet afflatu, E-
goq; vobis necessaria & vtilia enar-
rare queam.

Territus admodum videbar
mihijpsi, existimanti Acidaliã
suis flammis & donis defuturã,
sed animũ nunc multo alacriorem,
spiritum promptiorem et audacio-
rem sentio, me eius auxilio veluti
nebula obumbratum, nec non Gra-
tias fontis Acidalię circumstare iu-
dico, inspiraturas, & suppeditatu-
ras superfluã loquendi materiam.
Iubent autem primo originem &
familiã Amoris describere: de-
inde, quoniam nullus vnq; tam pi-
us & diuinus, qui non vitupere-
tur ab improbis: nullum donum
diuinitus concessum tam excellens
sit, quo non indeteriorem partem
abutantur maluoli, iubent Gra-
tiæ verum vsum Amoris velut
in speculo depingere, vt cogno-
scatis, nihil esse in tota rerum na-
tura

tuta maius, nihil præstantius, ni-
hil diuinius tributum generi hu-
mano, quàm amorem, per quem
velut catena constat omnis socie-
tas, tota quam cernimus mundi
machina conseruatur.

Fingunt Poetæ Amorem Ve-
neris & Iouis esse filium, quod non
de hominibus intelligatur, sed
virtute & influenza Planetarum.
Cum enim ambæ sint complexi-
one similes, calidi scilicet & hu-
midi, ambo quoq; beneuoli, &
æqua luce splendidi, figmentum
originem sumpsit, eos amoris es-
se parentes. Amor enim inter
mortales amicitiam & morum con-
uenientiam generat: nam qui
amorem fouet, delectabilis est,
humanus, gratus, amicus, omni-
busq; placere studet. Porro tripli-
cem amorem Philosophi tradunt.

Amo-

Amorem diuinum, quem Theologi charitatem seu pietatē vocant, & compræhenditur in mandato, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, ex tota anima tua &c. Nec defuit huius spetiei cognitio Ethnicis, nam hunc amorem Plato diuinum nominat, quòd cū incorrupta mente & virtutis ratione cōueniat: Secundam spetiem Plato vocat animi degeneris, & corruptę voluntatis passionem. Tertia speties ex utroq; amore permixta est, & quasi media existit, qui amor naturalis dicitur, & omnibus animantibus insitus est, de quo præfens sermo instituitur, quem multi iniustè condemnant, vituperant & contumelijs afficiunt: Ego autem hunc amorem esse autorem, cōseruatorem & magistrum omnium rerum, diuinitus datum & mandatum, vt excolatur, demonstrabo, qui à Plutarcho definitur, quod sit ministe-

ministerium deorum, ad curam & conseruationem Iuuenum exhibitum. Non autem intelligimus beluinum amorem, concupiscentiam seu appetitum effrenatum, cæcos reddentem amantes, quem maximam mentis vim Seneca vocat, cum ait.

Vis magna mēt̄is, blād̄ atq̄ animi calor

Amor est: Sed legitimam conuersationem masculi & Fœminæ, & naturali & diuina lege concessam. Manifestum enim est, omnibus creaturis natura inditum esse, vt coniunctione & mutua quadam affectione se amplectantur, quod non tantum in hominibus & brutis apparet, sed elementis, quæ mutuo amore se inuicem colunt. Sic videmus singulas terræ partes, mutuo amore copulante, ad alias terræ partes sui similes sese conferre: Ita tota terra ad simile sibi, Centrum scilicet mundi, quadam

F auidita-

aviditate descendit : Ita aër & ignis ad supernas regiones sibi congruas & similes, amore regionum trahuntur : Ita aqua ad locum sibi conuenientem solo amore mutuo illius loci ducta. Quid obsecro prohibet dicere, contra naturam agere, contra legem diuinam & humanam, quicumq; amorem hunc aut fugit aut vituperat, cum nihil maius tributum sit creaturis, quàm se inuicem fouere & amplecti ? Propagationis affectus certe omnibus à primo rerum autore inditus est : per hunc herbæ ac arbores cupidæ sui seminis propagandi, sui similia gignunt : Animalia & bruta eiusdem cupiditatis illecebris ad procreandam sobolem rapiuntur. Quod si naturali affectu insitum sit brutis ratione non præditis, ut mutuo amore rapiantur, multo magis homines ratione ducti, ament, diligant

diligant & conuersatione honesta delectentur, ad quos vox & benedictio diuina peruenit, Crescite & multiplicamini. Quod autem amor conseruet omnia, liquide constat, quia facit omnia, ad quælibet tam dura, quàm aduersa hominem, cunctasque creaturas mouet, & quoniam omnia facit, conseruat omnia. Idem enim est officium effectiōnis & conseruationis. Verum quod Misanthropi reperiuntur, conuersationem & congressum abhorrentes, familiaritatem, & consuetudinem, non illam tantum, quæ est inter masculum & foeminam, sed humanam prorsus fugientes, ij non homines sed monstra terræ existimandi sunt: repugnant enim donis diuinis, naturæ, & toti generi humano, quod, testante naturali affectu, amore & coniunctione animorum conseruatur: Illos etiam

F 2 videmus

videmus lucem & solem ipsum fu-
gere, nulli conuenire, secumetipsis
discordari, contrariari sibiipsis, in-
edia, liuore cruciari, quoslibet bo-
nos & doctos carpere maledicen-
do, præ se ferre dirū & efferatum
oculorum intuitum prodigiosissi-
mi monstri cuius spiam simillimum :
Ijs hominibus pallor in ore sedet,
maciesq; in corpore toto : non lux,
non cibus est suauis illis, Nec potus
iuuat, aut sapor Lyæi, nec si po-
cula Iupiter propinat, sed uiuit
semper pectore sub dolente Mi-
santhropia. His vobis persuasum
esse statuo amorem, & naturalem
coniunctionem omnium rerū esse
conseruatricem, omnium tanq̄ po-
tentem & magnū Deum penetra-
libus insidere : cuius imperium ef-
fugere nemo potest, quem tanq̄ pa-
trē veneremur et colamus : Econ-
tra resistere & repugnare legi na-
turali, quicumq; Deum hunc aut fu-
giunt

giunt aut vituperant : hos nõ peccare tantum, sed monstra esse iudicanda, propriam enim naturam, & semetipsos oderunt, cū quodlibet in vniuersa natura sui simile quærat, & appetat, nec tamen alia mundi membra odio prosequantur alia membra, vt Misanthropi faciunt. Ignis enim aquam non fugit aquæ odio, sed sui ipsius amore, ne ab aquæ frigore extinguatur : Sic agnus lupi vitā figuramq; non odit, sed sui perniciem, quæ à lupo infertur, exhorret, neq; lupus agni odio, sed amore sui eum lacerat & deuorat : Misanthropi autem homines odio quodam fugiunt, lucem abhorrent, & crudeli quodam morbo noctes diesq; cruciantur.

Hunc igitur Deum, quòd tanta sedulitate mentibus hominū se insinuat, tanta cura fouet & implectitur, præ cæteris humano generi in primis beneficium esse sta-

tuamus: hunc omni sacrificiorū genere nobis propitium reddamus, foueamus, & omnibus in rebus debitam nostrā semper gratitudinem exhibeamus.

Non solum autem per se magnus est, & potentia celebris, vt Plato dicit, sed virtutes eius & operationes sunt maximæ: hominem prudentem reddit, cautum, facundum, vrbānum, humanum, pacificum, ad res gerendas magnanimum, vt dicit Clinia apud Terent. Omnes mihi labores, quos cœpi, fuere leues, præterquā tui carendum quod erat: ad iocos facetum, ad ludos promptum, domesticum, reliquasq; concupiscentias expellit, alea enim, ebrietas & similes cupiditates contemnuntur ac cessant, vbi amoris regnat affectus, ad ferria deniq; fortissimū reddit. Quid enim audacia fortius? vt Tibullus dicit,

Auden-

*Audentū est fortes adiuvat ipsa Ve-
nus,*

*En ego cum tenebris tota vagor anxius
vrbe*

Securū in tenebris me facit esse Venus.

Quis vnquā audentius pugnat, aut fortius pugnavit, quam maritus pro vxore, cuius salutem vita, periculis & bonorum iactura defendit, omnia in discrimen conijcit. Idē fit non superstitione quadam, vt Misanthropi & inepti somniant, sed influentia & virtute Matris Veneris. Venus enim domat Martē, qui reliquos Planetas sua fortitudine prestat & fortiores reddit. Insuper, quando Mars in angulis coeli, vel secunda Natiuitatis domo, vel octaua constitutus nascenti mala portendit, Venus sepe oppositione, vel cōiunctione, vel aspectu sextili aut trino Martis cōpescit malignitatē. Quod etiā Mars à Venere dometur, cōstat,

F 4 & qui-

& quidem certò apparet : quan-
docunq; enim Mars in ortu homi-
nis dominatur, magnitudinem ani-
mi, iracundiamq; largitur, si vero
Venus proxime accesserit, virtu-
tem animi magni non impedit, sed
iuuat, & solum vitium iracundiæ
reprimat, vbi clementiorem Mar-
tem reddit, & domare videtur.
Mars quoq; Venerem sequitur,
Venus non Martem, quia audacia
est pedissequa amoris, nõ amor au-
daciæ. Non enim ex eo, quod
audaces sunt, homines amant & il-
laqueantur, sed quod amore faucij
ac vulnerati, audacissimi fiunt ad
quæq; pericula intrepide subeun-
da, & fortitudinis evidentissimum
est argumentũ, quod amori omnia
parent, obediunt & subiacent, A-
mor autem nulli rei vnq; subiectus
fuit, nec sibi vt maximo & poten-
tissimo dominari patitur, amant e-
nim cœlestes, amant animalia, ele-
menta

menta & corpora omnia: amant fortes, sapientes: amant pauperes egeni, diuites. Cæsares, Regesq; maximi colla subdunt amoris imperio, vt August: de moribus Ecclesiæ contra Man: dicit. Nihil est, inquit, tam durum, tam ferreum, quod non amoris igne vincatur. Sed quæ nam est ratio, quod amore sic vulnerantur homines, vt sanguis quasi mutatus videatur spiritus leuissimus omnia membra tam citò & vehementer inquiret? Hoc mirum videri non debet, nec videbitur, quicumq; cæteros morbos, qui contagione oriuntur, considerabit, vt sunt scabies, febris, Pleuritis &c. Amatoria contagio facillimè fit, & est grauissima pestis. Spiritalis enim vapor amoris clarus est, subtilis, calidus, atq; dulcis. Et quia clarus est, oculorum & corporis spirituū claritati maxime consonant, blanditur et allicit, vnde fit,

vt vapor amoris auide hauriatur.
Quod autem fit subtilis, hinc patet,
quod celerrime in præcordia ho-
minum conuolat, qui inter vestes
& leuia pectora lapsus, voluitur
attactu nullo, fallitq; furentem, Vi
peream inspirans animam fit torti-
le collo aurum ingens &c. Vt Po-
eta loquitur, vnde facillimè per
venas & arterias in vniuersum cor-
pus permanat. Calidus est, quia
vehementer agit & mouet, et ple-
runq; (vt experientia testatur, ac
Medici approbant) seniorum san-
guinem fortius inficit, eumq; in su-
am quasi conuertit naturam, vt Po-
eta dicit,

*Hinc in te primum Veneris dulcedinis
in cor*

Stillauit gutta, et successit frigidacura.

In iuuenibus feruidior qui-
dem calor est propter ætatem iue-
nilem : In senibus fortior propter
cōsuetudinē, Nā quo semel est im-
buta

buta recens seruabit odorem Testa
diu. Iuuenis aut, si primū amoris ar
dorem superauerit & vicerit, seni
or factus parū curabit vulnera Cu
pidinis, vt Seneca dicit,

*Quisquis in primis obstiit, pepelitur
amore, Tutus ac victor fuit.*

Dulcis præterea est vapor amo
ris, quia fouet viscera, pascit atq;
oblectat, sæpe visu tantum oculi
pascuntur, & suauitas aspectu con
cipitur. Ex qua dulcedine tandem
fit, vt sanguis amantis quasi mute
tur, & vapor amoris prorsus inha
bitet, venas teneras occupet, ijsq; il
labatur. Nemo itaq; miretur huma
nitatem, affabilitatem, ioca, vnani
mitatem, quibus oībus fruuntur &
inui cem recreantur amantes, tanta
enim vis est, tam efficax virtus, tam
potens, vt lingua disertissima vix
eloqui possit, quàm Poeta pulcher
rime describit, dicens.

Sic igitur Veneris q; telis accipit ictus,
Siue

*Sive puer, membris muliebribus humi
iaculatur,)*

*Seu mulier toto iactans de corpore hu-
morem)*

*Vnde feritur, eò tendit gestitq̃ coire,
Et iacere humorem in corpus de cor-
pore ductum,)*

*Affigunt auide corpus, iunguntq̃ sali-
uas)*

*Oris, & inspirant pressantes dentibus
ora)*

*Nequiequam : quoniam nil inde abra-
dere possunt,)*

*Nec penetrare & abire in corpus cor-
pore toto.) &c.*

*Quid, obsecro, diuinius? quid
iucundius Concordia? quam pa-
rit amor coniugalis, vt apud Ho-
merum Vlysses dicit.*

*Nam nihil est melius, quàm cum con-
sorte maritum)*

*Vnanimi dulces studio seruare penates,
Hæc res excrucians inimicos angit,
amicos)*

Exhilarat &c.

Quid

Quid dulcius? quid amabilius
patris nomine, quo Deus ipse bo-
norum omnium autor, & conser-
uator appellari voluerit? rursus,
quid suavius, quàm filium appel-
lari? Fructus est benedictionis di-
uinæ, quam Creator mundi tribuit
generi humano, hac benedictione
glorificatur Deus, celebratur, & ge-
nus humanum propagatur. Hunc
Deum igitur foueamus, delubra
illi insignia, aras & hostias dedi-
cemus, & grata animo Dei bene-
dictionem amplectamur, eaq; fru-
amur, sicuti instituit, ad salutem a-
nimarum nostrarum.

Dixi hæctenus de vi, & vir-
tute amoris legitimi ac coniugalis,
aggrediamur, nunc alteram par-
tem, & dicamus quædam per col-
lationem vitiorum de obscæno a-
more quippiam. Vulgare & pul-
chrū dictum est Senecæ, Qui vitia
odit, homines odit, q. d. nihil esse
magis

magis humanum, nihil infirmitatem nostram magis sequi, quam errare, labi & decipi. Videmus tantam esse infirmitatem, & imbecillitatem sexus humani, vt vix quispiam, etiam sanctissimus existat, qui non vitio laboret.

Et quia vitiorum tria sunt potissimum, quæ imperium ingenus humanum præ cæteris sibi vendicant, Alea scilicet, Ebrietas & Amor, quorum certe nullum est, quin tota mente fugiatur, & abominetur, conferamus tamen contrarijs argumentis, & vitiorum obiectionibus, vter maius peccet, deterius vitium committat, Aleator nè, Ebriosus, an Amator, non tam delectatione quadam & suauitate vitiorum, quam magnitudinè eorum, & foeditatem declarandum. Vt iuuentus maxime

xime admoneatur, Indignum esse
libero homini rebus foedis & tur-
pibus indulgere. Ebriosus pri-
mò reliquorum fordes, & de-
testandam vitam merito insequi-
tur dicens, nihil esse foedius,
nihil vitiosius, quàm amore
mulierum turpissimo torqueri &
insanire, inter amasias non tam
degere, quam delitescere, Vbi
patrimonij, famæq; dispendium
fit: Vbi ex libero seruus eua-
dit, & est seruituti indignissimæ
mancipatus. Omnis seruitus
homini ingenuo & liberaliter e-
ducato intolleranda est: Vltro-
neam vero subit seruitutem, &
quidem indignissimam & foedi-
ssimam, qui amatorijs pedicis im-
plicatur, cui mulier imperat, cui
leges imponit, præscribit, iubet
omnia, qui nihil imperanti ne-
gare potest, nihil audet recusare:
quando poscit, certe dandum est:
quando

quando vocat, veniendum: quando
eijcit abeundum: quando mi-
natur extimescendum. Insuper
duo sunt præcipue, quæ hominem
clarū & excellentem reddunt, qui-
bus summè delectatur bona scili-
cet fama, & opes. Mortalibus ni-
hil illustrius contingere potest, ni-
hil ornatius, nihil honorificentius,
quàm splendor boni nominis, quàm
inclÿta fama, quàm gloria, propter
quam assequendam certarunt opti-
mi viri, quàm Philosophi summum
bonum nominant gloria enim præ-
mium est honestarum actionum, eu-
ius causa tot ærumnæ, tot sudo-
res, tot vigiliæ suscipiuntur, tolle-
rantur, vt pulcherrimè canit Flac-
cus,

*Tu sola animos, mentemq; peruris Glo-
ria.)*

Deinde, quidnam vtilius?
quid dulcius? quid beatius, quam
egregium Patrimonium conserva-
re &

re & augere, nam non minor est
virtus, quàm quærere parta tueri:
diuitiæq; luculentæ, propter quas
impiger extremos currit mercator
ad Indos: propter quas vita mor-
taliū facta est laboriosa & irre-
quieta, nam dictum est, In sudore
vultus tui pane vesceris. Huius-
ce autem vtriusq; boni iacturam
facit amator. Res enim amatoria
cum damno magnum fert dedecus,
infamiam adfert, & opes vastat:
malè consulit & rei & famæ ama-
tor, quibus homini ademptis, nihil
illo erit despectius, nihil notatius.
Amator itaq; despectatissimus &
notatissimus est habendus, qui me-
reticulæ honestam actionem post-
ponens in gurgustio velut in spe-
lunca delitescens assiduis pulsatur
infamijs, patrimonij decoctor, men-
ditatis infamissimæ coagulum.
Bonam amittere famam, rem patris
oblimare malum est pessimum, &

G

omni

omni mente abominandum. Amator (vt Plat: dicit) bona sua pro stercore habet, perdit, quandoquidem & ipse perditus est. Mulieres enim ita sunt procaces, sumptuosæ, auidæ, quòd nullus est finis poscendi, nullus etiam dandi. Si hodie aliquid dederis, hodie rursus aliud dandum erit, Amasia tamisper blanditur, dum illud, quòd rapiat, videt. Amator quàm diu habet, quòd det, tam diu illi arri- dent ædes, & patent fores, quando despoliatus inopia argentaria laborat, foras miser extruditur. Breuiter. Ebriosus tam miserum, perditum & reiectum virum amato- rem proclamat, vt quòd vigilans suspicatur, somniat, fructus eius & virtutes sunt Iniuriæ, suspitiones, inimicitia, induciæ, bellum, pax rursus. Amasia amanti sanguinem & medullã ebibit, vt Plautus in Gurgulione scribit

Sifsilite

Sisilite obsecro, et mittite isthinc fo-
ras,

Quæ mihi misero amanti ebibit sangui-
nem.

Et Poëta noster, Est mollis flamma me-
dullas.

Hinc etiam fabula originem
sumpsit, dum fingit Ouid: Vlyf-
sis socios à Circè in porcos esse con-
uersos, quod nihil aliud est, quam
ita eius pulchritudine & amore vi-
ctos fuisse, vt porcis similes fuerint.
Non minus aleator grauibus obpu-
gnatur argumentis, cum alea res sit
damnosa, turpis, furtorum ac ra-
pinæ incitamentum, homicidiæ ac
detrimentarum cogitationū parens,
virtutum atq; omnis honestatis car-
nificina: irarum, blasphemix in
Deos & homines suscitamentum,
Cui qui mæcipati sunt, semper an-
gore torquētur, semper tristitia mē-
tem occupat, semper desperanter
ac furenter omnia agunt. Quod

vitium scriptores infamant, crimina-
nantur, leges condemnant. A-
risto: in Aethicis aleatores illibe-
rales esse, atq; in fordido lucro ver-
sari scribit. Apud Iurifcon: ti-
tulus est de aleatoribus ff. de aleæ
lusu & aleat: Senatusc: vetuit in
pecunia ludere l. Solent enim tit-
eod. Horat: aleam legibus inter-
dictam velut rem improbam scri-
bit, cum ait, Seu malis vetita legi-
bus, Alea. Apud Plat: in Phæ-
dro Dæmon Theuth, seu Theu-
tates vetustissimus deorum apud
Aegyptios laudatur, quod Geo-
metriam, Astronomiam & similes
litteras inuenerit, vituperatur ve-
ro, quod talarium ludum & aleam
ostenderit. Est enim inuentum
perniciosissimū, cuius comites sunt
fraus, periurium, impostura, men-
dicitas: ex mendicitate rursus ori-
untur mala mens, malus animus, &
ad scelera facinorosissima, turpissi-
maq;

magis audenda proclivitas. Nam
luser amissis opibus occasionem ex
cogitat obtinendi numos per fas et
nefas, furto manus applicat, de-
prehensus tandem carnificis laqueo
strangulatur, mortemque patitur i-
gnominiosissimam. Publica no-
tantur infamia aleatores : dijs &
hominibus infensi sunt. Dixum
certe est sydus illud natalitiū, quo
progenerantur aleatores, quo ho-
mines fiunt rei prauæ & calamito-
sæ mancipia. Malo inquit eбри-
osus, vinolentus dici, quam aleator,
quàm scortator : malo illo liquore
mulceri, qui lætificat deos & ho-
mines, sine quo lætitia esse in con-
uiujs non potest. Leges Platoni-
cæ, quibus nullæ sanctiores sunt, vt
refert Gell: libro 15. cap. 2. vi-
nolentiam & pocula largiora per-
mittunt, perinde ac fomitem quen-
dam ingenij & incitabulum virtu-
tis. Asclepiades nobilissimus Me-

dicorum, vini utilitatem æquari
vix deorum potentia posse affirma-
uit. Primo enim vinum eloquen-
tiam gignit, ut Horat:

*Fœcundi calices, quæ non fecere di-
sertos.*

Quod simili modo in oratorib' ap-
paret, q̄ bene poti, bene loquuntur,
ut fertur de quodam legato ad sum-
mū Pontificē misso, qui p̄pter de-
fectum mensuræ vini loquendo ti-
tubauerat, neq̄ id factum esset, si
ad satietatem prius bibisset. Por-
ro summum est Poetarum remedi-
um vinolentia, vino enim repleti,
fluunt & versus, ut Niceratus
dicit,

*Vinum sane gratiofo magnus est equus
Poetæ,*

*Aquam autem bibens bonum non fa-
ceres verbum.*

Et quidam alius lepidissimus
Poeta subiungit,

*Possum nihil ego sobrius, bibe-
ti suc-*

si succurrunt mihi quindecim Poetae.

Cumq; alea, atq; res amatoria
plena sint anxietatis & curæ, vinū
contra tristitiā omnem discutit, &
nubila humani animi serenat. Imò
benè ac multū bibere non vitium
hoc tempore habetur, sed quasi vir-
tus, maxime apud Germanos, ac in
primis Saxones, qui in premiū pro
corona bibunt, nec sufficiūt cantha-
ri, sed mulctralia sepe pponuntur.
Deniq; honorem summū peregrino
aut hospiti exhibere cupiens, plenis
poculis & varijs quidem potorum
generibus gratū excipit, ita inebri-
at, vt neq; pedes, neq; manus suum
officiū facere possint: nec vitium es-
se inebriari, nam si sit, à Germanis
non didicissent Itali & Hispani. ge-
nus hominū moderatū & sobrium.

Neq; legibus prohibita est vllis
ebrietas, cum & s. patres olim ebrii
fuerint & bene poti, Sacra etiā scri-
ptura nō improbare videatur, dicit

G 4 enim

enim architriclinus, Omnis homo
primo loco bonum vinum propo-
nit, & cum inebriati fuerint, tunc
id, quod deterius est &c.

Similibus argumentis Alea-
tor obpugnat quoq; amatorem.
Verum vtriq; obijcit, Aleam esse
honestum sane exercitium, eo enim
delectantur maximi reges, Princi-
pes & heroes. Nam memoriæ
proditum est Cæsarem Augustum,
qui viuis habitus est diuis, quo ni-
hil maius meliusue terris, fuisse a-
leæ cupidissimum & diebus festis
& profestis. Claudium quoq;
Imperatorem de arte aleæ librum
composuisse, cuius adeo fuit studi-
osus, vt solitus sit etiam in gestato-
rio ludere. Et falsissimum esse,
quod obijcit ebriosus, occasionem
furti esse & latrocinij: Verum ho-
miciidia, adulteria, & quælibet ma-
la ebrietate committuntur, quorum
tandem poenitet, & ex ignorantia,
ac ebrie-

ac ebrietate facta esse excusant.
Alea etiamsi opes corrumpit, au-
get tamen rursus, redactus aliquis
a multis millibus ad paucos tantum
aureos, fortuna feliciter aspirante
multo cum foenore perdita recu-
perat & lucratur. Quod vero
interdum homicidia contingunt,
causa non aleæ sed collegæ fraudi
est tribuenda, qui decipere studet.
Vtilis in super res est alea, quæ ho-
minem acutum & ingeniosum red-
dit, prudentem & cautum in rebus
agendis, quàm ob rem etiam ludi
sunt efficti, ad quorum similitudi-
nem exercitus fit instituendus, acies
producenda, & congregandum
cum hostibus. Horum neutrum fit
nec ab ebrioso, nec amatore: alter
enim in speluncis apud mulieres de-
litescens & corpus & animam per-
dit: alter vino suffocatus mortuo
similis aut per gradus decidens mor-
tem spontaneam sibi infert, aut vi-

no prorsus perit. Aleator si quid
amittit, sola bona amittit, Amator
vero & Ebriosus bona atq; ani-
mam simul. Minus itaq; vitium
est ludere, & aleæ inhærere, quàm
aut ebrietati indulgere, aut res a-
matorias exercere.

Hæc probabilia quidem vi-
dentur, & veri similia, quæ tamen
Amator minime concedit. Nam si
in defendendis (inquit) atq; excu-
sands vitijs valeat autoritas prin-
cipum, me quoq; maximi impera-
tores excusant, vt Salomon, quo
nullus sapientior extitit, greges cõ-
cubinarum prope innumerabilium
habuit.

Sed non est in animo vitia
exemplis Principum diluere, nec li-
bet ea defensione vti, quæ haud
dubie potentissima est. Dico, ni-
hil in rerum natura esse tam neces-
sarium, tam expetibile, quàm con-
cubitum, quo in terris sublato, cun-
cta ani-

Et animantiū deficiant, atq; inter-
morianur necesse est, qui si tolla-
tur ex cōmercio mortalium, cuncta
videbimus inter homines permisce-
ri, & perturbari libidinibus more
beluarum, imò multò horribilius.
Ut autem foeditas aliorum vitio-
rum vobis fiat manifestior, deniq;
vt nullus scrupulus nostris mētibus
inhæreat, quin certo vobis persua-
deatis, vinolentiã & aleã res turpi-
ores esse et indigniores, amorē ve-
ro rem necessariã, breuiter vno atq;
altero exemplo vobis declarabo.

Lacedemonij legibus Lycurgi
bene instituti, vt ab ebrietate iu-
uentutem abducerent velut ab re
foedissima, in festiuitatibus seruos
mero ingurgitados in conuiuia iu-
uenum deducebant, vt spectan-
tes illorum turpitudinem ebrieta-
tem velut rem deformem perhor-
rescerent. Apud Romanos fœ-
minas vitam abstemiam egisse Li-
uius te-

uius testatur, quod si vlla inuenta
fuit vinum bibens, morte mulcta-
batur: Ita Egnatij vxor, quod vi-
num bibisset e dolio, fuste a marito
interfecta, isq; caedis a Romulo ab-
solutus est. Cneus Domitius Iu-
dex mulierem dote mulctauit, quae
viro insciente vinu bibisset. Quid
multa? Deus ipse ad Aaron di-
xit, Vinum & omne, quod ine-
briare potest, non bibetis tu & filij
tui, D. Hieronymus praecipit vir-
gini Christianae, vinum tanq; vene-
num esse fugiendum. Idem Cle-
ricis vinum prope interdicit, qui
scribens ad Nepotianum, nunq; in-
quit, vinum redoleas, ne audias il-
lud Philosophi, hoc non est oscu-
lum porrigere, sed vinum propi-
nare. Similiter de alea multa sunt
interdicta, & leges eius vsum pro-
hibent, quia vtrumq; maxima ma-
la, homicidia, rixas & dissensiones
mouet: Solus autem amor confer-
uat ge-

uat genus humanum; & vniuersam naturam: amorem nemo fugere potest: amorem nemo improbat, vt supra exemplis & rationibus satis probatum est.

Quam̄ verum est, & negare nemo potest, non leue peccatum committere, qui illicito amori indulget, si tamen consideremus magnitudinem & foeditatem reliquorum, magis imbecillitati humanæ tribuendum & condonandum est, si liberæ personæ telis Cupidinis vulnerati, honestatis limites transgrediantur, modo adulterium, incestus & similia flagitia vitentur.

Possẽm hanc sententiam satis euidẽtib; rationibus exornare, nisi me temporis breuitas dehortaretur. Vos, auditores, rogo, & obtestor, hoc meum iudicium boni consulatis, nec adhortatorem me, vel incitatoreẽ iudicetis, res venereas perpetrandi, libidini indulgendi

gendi vitiorum collatione, sed
mouit hæc pronunciare & locus et
materia, vt vos potius ab his & si-
milibus vitijs, si qua ratione pos-
sem, aut quid mea valeret oratio,
ad virtutem, ciuilitatem, bonos mo-
res, & honestas actiones inuita-
rem, homini libero, & in primis ar-
tibus dedito dignis, vt cogitetis de
vestro officio, vos non in hoc loco
versari, vt vitijs incumbatis, sed vt
honestati & eruditioni studea-
tis, vestris moribus scholam orne-
tis, ita viuatis, vt ornamento tan-
dem sitis nostræ scholæ, & ad
Remp. magna ex studijs ve-
stris vtilitas perueniat.

D I X I.

BO-

BONAE SPEI PVE-
ris Adamo & Ioanni fratribus
D. Ioannis Vbrman Senatoris &
supremi Camerarij Vien-
nensis &c. filijs
S. P. D.

CVm forte nuper inciderem
in oratiunculam de studijs,
eorumq; fine, & modo stu-
dendi olim à me ingenij exercendæ
gratia conscriptam, eamq; relege-
rem semel atq; iterum: cogitabam
mecum, non me arroganter factu-
rum, si hoc meum iudicium de
studijs informandis publicarem.
Quam̃ me dehortaretur, & ferè
deterruisset quorundã maleuolen-
tia, non me sine arrogantæ suspi-
cione hoc facturum esse, rursus
tamen consolabatur & erigebat,
qd̃ viderim, plerosq; doctissimos
eiusmodi præcepta ad vsum & ca-
ptum pueritiæ acómodasse. Cogi-
tanti

canti autem mihi de patrono ora-
tiunculæ, cuius sub nomine ædere-
tur, varias in partes animus distra-
hebatur in tanta ingeniorum diuer-
sitate, occurrebat tandē, et in men-
tem incidebat patris vestri authori-
tas & officium, quod putabam eum
singulari quadam promptitudine
litteras amplecti, & cum censeat
nullum habere Rempub. maius or-
namentum, quàm viros eruditione
præclaros, iniuste facere eum, nisi
faciat id, quod dignitas ipsius po-
stulat. Qui enim in max mis Reip.
muneribus versantur, curam & de-
fensionem studiorum ad ipsos per-
tinere statuunt: ac certe tyrannis
maior esse atq; exerceri crudelior
non potest, quàm si contemnantur
viri docti, aut eos è ciuitatibus tol-
lendos ac reijciendos esse consula-
tur.

Non mea vox hæc loquitur,
nec mea sunt verba, consensus est
vniuer-

Vniuersalis quorumlibet bonorum,
omnium politiarum status hoc testa-
tur. Ideo etiam præ cæteris titu-
lis maioribus, autoritate & priui-
legijs ornantur doctrina exculsi, à
Cæsaribus & Principibus, quod
sciunt, eorum bona non in diuitijs,
non pompa terrestri, non fastu, nõ
animi elatione, sed in ingenio sita
esse: multo labore, sudore & vigi-
lijis doctrinam comparari, cuius
usus tandem ad Reip. salutem &
conseruationem peruenit. Cum
igitur iudicarem, patrem vestrum
hæc sedulo animo reuoluere, vosq̃
multa doctrina, bonarum literarum
perfecta cognitione imbui deside-
ret, hanc vobis oratiunculam dedi-
candam statui, non quod ad vos
pertineat, qui exemplo patris &
præceptoris vestri viri docti au-
thoritate moniti, vim & dignita-
tem literarum, usum & necessita-
tem sine dubio intelligitis, meaq̃
H infor-

informatione vix indigetis : si ta-
men addetis lectionem huius, ex-
peremini, vos neq; operam ina-
nem locasse, neq; rem vobis indi-
gnam esse oblatam. Vos rogo, qua
decet omni diligentia et sedulitate
studijs inuigiletis : moueat multo-
rum Doctissimorum interitus de-
plorandus, qui semina doctrinae
& virtutum tradidére, ac ferè per
tota Germaniã sparserunt. Quod
enim studium maius Reip: exhi-
beri potest, quam si de pueritia
quis bene mereatur? Ideo vestra
Schola ciuili multum debet Geor-
gio Muslero, tota deniq; Respub.
Viennensis, cuius proles suæ disci-
plinæ longo tempore fuit cõmissa,
neq; pauci existunt, qui studium i-
psius & voluntatem grato animo
agnoscunt ac celebrant. Ego
sine omni adulatione hoc libere ta-
teor, à qua tota mête abhorrere qui
libet debet. Intellexit enim, quantũ
interfit

interfit Reipub: pueritia vt à cu-
nabulis bene informetur. Qua-
re & vos priuatis ac publicis ex-
emplis moueamini solidam erudi-
tionem comparare, vt tandem pa-
trię ornamento et decori esse pos-
sitis, meamq; erga vos honestam vo-
luntatem humaniter suscipite, fa-
ciatisq; vt hoc munusculum vobis
gratum fuisse sentiam, valete.

Datum Viennę 1. Maij.

Anno M. D. LX.

M. Nathanael Basman-
nus Profess: Ordinarius.

ORATIO DE STV-
diorum laude, fine, & mo-
do studendi.

HAbiturus orationē de scien-
tiarū laudibus modo, & fine,
cogitabam, nihil me tam ho-
norificum,

norificum, tam magnificentum adser-
re posse, tam luculentum atq; ex-
politum, quod non exile, & sordi-
dum quasi, apud eruditissimum ta-
lem confessum videretur: video
enim plurimos hinc esse, q; lōgo vsu
exercitati, præclaro ingenio præ-
diti, & eloquentia celebres copio-
sius hoc præstare potuissent & or-
natus: tamen quia autoritate ve-
stra in hunc locum progressus sum,
spero, & quidem firmiter, æquos
me habiturum auditores & iudices.
Quibus autem de rebus oratio fu-
tura est, videtis. Nemo erit ex
vobis, qui in commendandis bonis
artibus non intelligat & se quàm
amplissime commendatum esse:
nam cum artes extollantur, quis est
vestrum, qui non se magnopere
censeat extolli ijs excultus?

Quantus autem sit fructus
studiorum, quantus disciplinæ, in
brutis facile animaduerti potest,
quæ

quæ natura quidem ferocia & im-
mania, ita tamen sæpe coercentur,
vt deposita naturali ferocitate man-
suescant non tantum, sed conuer-
satione hominũ delectentur. Ve-
rum cum sæpe fallant bruta, intue-
amur inurbanum, quantum diffe-
rat & moribus, vita, & gestibus ab
hoïe liberaliter educato: rurſ^o si in-
formetur agrestis et incultus, cõmit-
tatur Præceptori & disciplinæ,
quàm reddatur ciuilis, decorus &
urbanus, vt penitus dissentiat à su-
is æqualibus ijs artibus non excul-
tis. Piè faciunt, & diuinitus agi-
tantur, qui filios ingenuis artibus
instrui curant, nec sordidis et que-
stuosis lucris adhibent, vt in omni-
bus ferè terræ partibus hoc corru-
ptissimo tempore fieri videmus:
paucissimos certè inuenias, quibus
cura sit conseruandi & propagan-
di scientiarum liberalium semina,
filios non honestis rebus imbuant,

H 3 sed

sed quæ lucro tantum seruiunt, lu-
xui & ventris cupiditatibus: Tan-
ta est humanæ mentis cæcitas, vt
propria sua bona, ad quæ diuini-
tus natus est homo agnoscere non
possit. Cum enim ex corpore
constet & animo, reijcienda sunt,
quæ sunt corporis, & tanq̃ commu-
nia nobiscum bestijs contemnen-
da: diuitiæ, robur, forma corporis
fluxa sunt, caduca, & subiecta
fortunæ, interdumq; maxima pe-
ricula important possidentibus.
Virtus autem animi, quæ à liberali
disciplina, & honestis artibus ori-
tur, æterna est scientia, communis
nobiscum dijs immortalibus, nec
eripi nec furripi potest. Quàm
grauiter autem peccent, qui studia
negligunt, contemnunt, & quasi
pedibus proculcant eorum secta-
tores, quis nam est, qui turpitudi-
nem satis exprimere possit? nam
non terrestria bona negliguntur,
non

non opes humanæ, non aurum & argentum, non prætiolæ vestes, quæ flammis & aqua pereunt, sed dona diuinitus concessa hominibus, quæ per ignem, per saxa, per vndas, per omnia deniq; rerum discrimina & pericula comitantur. Si honore affici debeât sacerdotes, quod tradant religionis semina, prædicent gratiam Christi, & reliquis Ecclesiæ muneribus fungantur læpe etiam imperiti satis, cur non & ij, qui in literarum studijs versantur, honorentur, amentur, defendantur, cum literæ sint sacrosanctæ, religioni vitæ & moribus salutares, quæ humanam societatem conseruant & tuentur? Non ignoro, plurimos sub specie quadã falsæ gesticulari, quasi optime de studijs sentiant, eaq; magnifaciant: iuuentutem ijs erudiri clamitent, & prætextus honestos gerant: fructus tamen eorum mali accusant animi

H 4 impietate

impietatem ac peruersitatem, non solum tenuiter & parum honestè de studijs nostris sentire, sed irridere, pro fabulis ac nugis ea habere. Reijciunt enim literatos, conuitijs insequuntur, doctos è medio & ciuitatibus tollendos consulunt. Qui contemptus verè Cyclopica Tyrannidè notat, nec inultum finet, qui creator est omnium rerum, & scrutator cordium: plerunq; magna Reip. mutatio sequuta est tantam barbariem, vt omnium testantur historiae, quas recensere temporis angustia prohibet.

Hæc autem non dico, vt vos, studiosi, à laudabilium artium cultura absterream, & auocè, sed partim, vt animi dolorem in hac miseria publicè exponerem: partim, vt vos in honestissimo vestro proposito confirmarem, atq; in cursu ad virtutem retinerem, & currentibus quasi calcar adderem. Non
abster-

absterre animi laboribus vllis: non
impiorū malitia & inhonesto con-
silio, qui male de studijs sentiunt, il-
lorum tamen nec dignitatem, nec
vim intelligunt. Moueat vos ma-
gis diuina authoritas, & præstan-
tia literarum, quod bona animi tan-
tum præstent & excellentiora sint
bonis corporis, quantum discrimi-
nis & differentię esse videtis inter
lucem & tenebras, truncum & sta-
tuam pulcherrime expolitam atq;
ornatam.

Verum, quodocunq; pa-
rentes de officio cogitant, qua-
ratione liberis optimè prospicere
possint, eosq; disciplinę submitten-
dos statuunt. Considerandum est,
vtilius ne sit domi intra priuatos
parietes filios retinere, an frequen-
tię scholarum & publico præce-
ptori tradere. Magna est de hac
quæstione inter doctos disputatio,
neq; adeo inutilis. Placuit quidem

H 5 aliqui-

aliquibus, & laudant intentionem
eorum, qui publicis præceptoribus
committendos censent, multas
enarrant utilitates, quæ inde hau-
riuntur: Duæ tamen valde pro-
babiles sunt causæ, quæ testari vi-
dentur, magis consultum esse pue-
ris, si in domestica institutione edu-
cantur. Cum enim mens homi-
nis adeo sit corrupta, ut natura rap-
piatur, & ducatur ad vitia & res
turpes, vitando conuersationem
aliorum, nequitias & turpia facta
exercendi occasio aufertur. Hæc
est quidem honesta ratio, testatur
etiam experientia, sæpe bona in-
genia corrumpi consuetudine ma-
lorum. Altera non minus pro-
babilis existit, quòd priuatus præ-
ceptor eruditiores & modestiores
pueros efficit, impendendo aliqui-
bus tantum operam, diligentiam
& tempora sua, quæ publice in
plures spargat, unde minor utilitas
ad pueri-

ad pueritiam peruenit. Sicut enim arator seminat agrum suum, granum alterum decidit in saxum, alterum in viam, alterum ab auibus consumitur, quod vero in agrum incidit & crescit, multiplices demum fert fructus: sic ingenia puerorum si non recte arantur, nullos ferunt fructus, neque in frequentia magna potest ea diligentia adhiberi, quæ priuatim paucioribus fit: non adeo examinari possunt et acui ingenia, unde magna oritur negligentia, reijciunt pueri lectiones, nihil exacte, aut perfecte concipiunt, iam partem discunt, iam partem negligunt, quæ res gignit horribilem contemptum studiorum, ut tandem cum ad ætatem peruenierint, in desperationem incidant, studiaque in totum reijciant. Sed dicat aliquis, non minus domestica exempla extare, quæ pueros deprauent, ut conuersatio impiæ familiae

miliæ, vel potius ipsius præceptoris, si sit inurbanus, impius, impudens, quibus moribus magis perduntur pueri, quàm si publicè cum æqualibus obambulent. Hæc cura in primis ad parentes pertinet, vt de fideli & benemorato præceptore filijs prospiciant, quem & ipsi magnificent, omniq; honore afficiant. Non enim vile quiddã est, infantiam doctrina & moribus ritè in formare. Ita enim fiet, vt suis exemplis adiuuet pueros, & velut in speculo vitam ipsius contemplantur, hunc timeant, & imitari discant. Deniq; parentes liberorum mores nõ corrumpant, infantiam lusu, saltu, picto scissoq; vestitu more militari adornato, alijsq; vitiorum occasionibus nõ soluant. blanda enim educatio & indulgentia parentum mentem & animum filiorum corrumpunt.

Quoniam autem magna est
diuitia-

diuitiarū diuersitas, facultates sunt
in æquales, honesto sane cōsilio pu-
blicæ scholæ sunt fundatæ, in qui-
bus pueritia sumptibus leuioribus
educatur: & laudandum est lumen
illud conuentus frequentioris, &
preferendum censerem tenebris ac
solitudini domesticæ, nisi prædi-
ctæ causæ impedirent: Publicus
enim præceptor gaudet ac lætatur
frequentia ista puerorum, ac ma-
iorem se theatro dignū iudicat, quod
à pluribus audiatur. Quamuis
rationes sunt non leues, quæ pu-
blicam institutionem magis cōmen-
dant: tamen quod in scholis pro-
pter puerorum multitudinem sæ-
pe plurima vitia cōmittantur, ori-
antur & discantur, domesticam di-
sciplinam pueritiæ salutarem ple-
riq; censent, qua coercetur à malitia
& rebus turpibus: Non tantum
vitentur res turpes, sed occasiones
earum. Sint tamen hæc dicta ci-
tra cuius-

tra cuiuspiam præiudicium, non intentio mea est, aut modum præscribere liberos educandi, aut imponere leges: sed vt memini iudicia Clarissimorum virorum legisse, ita quæ probabilia videntur assero.

His præmissis, videamus tandem, quis sit studiorum nostrorum finis: quæ sint causæ potissimum principales, propter quas in studijs literarum versamur. Quamuis plurimæ minus principales excogitari & enumerari possent, tres tamen sunt præcipuæ, ad quas velut finem propositum omnes nostras actiones cogitationesq; dirigere debemus, quibus neglectis omnis operatio et labor irritus erit.

Prima est religionis & pietatis cognitio.

Secunda rerum experientia.

Tertia boni mores.

Prima & præcipua cura sit cognoscendæ religionis, vt Christus ipse

Itus ipse docet: Querite primum
regnum Dei, & iustitiam eius, &
hæc omnia adicientur vobis, &c.

Cogitabit de hac parte om-
nis præceptor, vt pueri religionis
semina imbibant, agnoscant Deū
patrem: Filium imaginem patris ab
æterno genitum, qui certo tempo-
re copulauit sibi humanam naturā,
vt reconciliaret & placaret iram
patris aduersus genus humanum:
Spiritus Sanctum, qui procedens
à patre & filio corda hominum il-
luminat, regit, vt ambulent in vera
agnitione & voluntate Dei.

Secunda causa studiorum con-
tinet rerum cognitionem, scilicet
Philosophiæ, Iurisprudentiæ, Me-
dicinæ, omniumq; artium, quibus
humanum ingenium instruitur. Sta-
tueram quidem singularum laudes,
quantum temporis ratio permisif-
set, & vos iure laudandas censuis-
setis, nunc exponere. cuiusq; etiam
artus

artis inuentorem: deinde, qui in
vnaquaq; facultate ac arte clarue-
rint, ostendere: tandem vtilitatem,
quanta fieri potuisset, breuitate,
complecti, nisi iustæ me causæ &
rationes retardarent, ac breuissi-
mum esse cogèrent.

Puer autem rerum scientiam
desiderans, ex ea parte initium stu-
dendi capiat, quæ viam atq; aditum
ad omnia reliqua studia patefacit.

Grammaticam dico, paren-
tem artium reliquarum. Boni &
fidelis præceptoris officium est, se-
dulo infigere eas præceptiones, si-
ne quibus nec perfecte scribere,
nec loqui quisq; potest. Inscitia
huius artis multos à studijs deterret:
cum enim præcepta non recte di-
dicerint, nec eleganter loqui pos-
sint, fugiunt colloquia & congres-
sus doctorum, nec tuto loqui au-
dent, quia deest certa ratio ad quã
dirigant compositionem verbo-
rum.

rum. Ita videmus multos alioquin peritos & prudentes in rebus politicis, hoc defectu laborare, cū sint in alijs scientijs excellentes & clari. Et rectè Quint: monet, dum ait, Firmum fundamentum nisi locatum fuerit, corruiturum, quidquid superstruxeris. Pessime merentur de pueris, qui regulas aut nullas tradunt, aut magnifice promittunt, fore, vt v su loquendi addiscantur.

Grammaticæ addat lectionem quorundam authorum, vt Terentij, Epistolarum Ciceronis, & similibus, quos videbit ingenijs & captui puerorum conuenire. Vigilanter cauebit, ne tenuia ingenia grauentur crebra aut nimia studiorum intentione, qua magis obumbrantur et sterilia redduntur, quàm acutiora. Addatur quoq; sedula, continuaq; exercitatio scribendi, sæpius latina in germanica verten
I do, &

do, & econtra; ex qua perfectum
stylum assequentur: ingenium acu-
it hæc diligentia, Grammaticam
exercet, vt tuto & audacter collo-
quijs se exponere possint.

His exercitijs, vt hilaritate
quadam animi teneri recreentur,
et inflammentur quasi ad maiorem
sedulitatem, adiungatur Musicæ
cognitio ingentes utilitates conti-
nens, quæ diuina quadam industria
confecta est: animum enim lætifi-
cat fractum & contristatum, cuius
dulcedo curas aufert, hilaritatem
parit & lætitiã. Nulla ex re
maiorẽ solent homines capere vo-
luptatem, quàm ex Musica, pro-
pter insitam in animis nostris diui-
nis & sempiternis cœlestis harmo-
niæ recordationem.

Tandem animum applicabit
puer ad Dialecticas & Rhetoricas
studium, quæ artes ita inter se con-
iunctæ sunt, vt diuelli nequaquã
possint.

possint. Altera ad extricandas
obscuras quæstiones & dijudican-
das propositiones inuenta, & ad
disputandum, probandum, refel-
lendum, confutandum, confirman-
dum valet plurimum: Hæc iter
monstrat ad omnes facultates expe-
ditissimum, ac nemo agnarus & ex-
pers Dialecticæ vnq̄ in oratione
futurus est sapiens: altera oratio-
nem splendida verborum copia or-
nat, res quaslibet amplificat, audi-
torum auribus persuadet, & infi-
niti alij harum vsus sunt, quos ex
plurimis doctorum voluminibus
studiosus discere potest: hoc tamen
præterire non potui, Rhetoricam
duas partes continere, Historicam
prouinciã & Poeticam, vtriq̄ tan-
ta vtilitas, tantus fructus, tot de-
niq̄ sunt emolumenta, vt soli sint
Oratores & Poetæ qui dijs immor-
talibus comparentur, quos prima-
tes et summi Heroes mundi obser-

uant & verentur. Immortalitate enim nihil diuinius, nec nobilius à Dijs hominibus conferri potuit: idem faciunt & præstant Poetæ ac Historici, honesta heroum facta posteritati commendando, turpia vero detestando. Propter gloriam enim, & nominis splendorem tot bella, terra mariq; geruntur, vt memoria apud posteros sit sempiterna. Hæc tandem studia sequatur Mathematica omni liberali homine digna, quæ reliquas artes in se continet, Geometriam, Astrologiam & Arithmeticam. Vtinam eam saltem assequutus essem tot vigilijs et opera rerum experientiam, vt qualiquali oratione cœlestia studia commendare possẽm, quæ imago sunt vitæ humanæ: nam primordia generationis nostræ cœli motu ducuntur, vnde homo microcosmus dicitur. Plurimum quoq; prodest doctrinam Physicę percepisse, quę
de ele-

de elementis, motu, causis, affectibus corporis humani & similibus docens, initia præbet ac monstrat quasi ad facultatem medicam, de quarum artium omnium dignitate cum publicè orationes habeantur, mea commendatione minime indigent.

Tertia nec minus principalis causa, ob quam in studijs versamur, & finem non minus principalem statuamus, sunt boni ac honesti mores, gestus modesti, honestas in loquendo, honor & reuerentia erga superiores, urbanitas &c. Hæc pars præcipuè ad studiosos pertinet, nam, vt Aristot: inquit, qui doctrina proficit, & moribus deficit, plus deficit quàm proficit. Mores formare pueritia potissimùm discere poterit ex Erasmi Libello, qui de ciuilitate morum inscribitur, & cotidianis exemplis parentum ac præceptoris. Sed quàm

tenuiter tangat hæc pars, & sollicitet studiosos, luce meridiano clarius est. Quanta pro multo duroq; labore gratia referatur præceptoribus, manifestum est, adeo, ut non modo nullum beneficium à præceptoribus accepisse putent, sed neminem his deterius meruisse arbitrantur: innumerabiles artes excogitant, quibus mercedem pro laboribus cū foenore soluant, iam conuicijs insequendo leuissima occasione nacta, iam deridendo, nunc contemnendo, deniq; fenestras nocturno tempore vastando. Nihil cōmunius videmus accidere, quam beneficia malefactoris recompensare: non immerito conqueri possemus, & clamare cum Satyrico,
Pœnituit multos vanæ, sterilisq; cathedræ.

Verè ingratitudinem sterilem cathedram vocat. Sed æquiore animo feramus, quod hanc Philosophiæ

phie partem, quam Ethicā vocant,
à plerisq; contemni videamus, vt
prouerbij loco dicatur nunc, Dif-
ficile est inuenire hominem ingeni-
osum, & mansuetum.

Hunc siue modum studendi, si-
ue finē, qui proponi debet studijs,
rogo, o studiosi, eo candore animi
fufcipiatis ac interpretemini, vt ve-
strū decet statum & officium: aliter
vobis non persuadeatis, quā qd̄
fyncero affectu sint profecta, quæ
cunq; dicta sunt omnia. Vosq; in-
dignū vestro officio facturos, si de-
terius, quā vos decet, rapietis.
Quin potius cogitate, quæ à vobis
Deus exigit, si cupitis vt fortunet
vestra studia: deinde sedulo perpen-
dite prouinciā vobis à parentibus
vestris impositam, spei fufceptæ vt
fatisfaciatis, quā fallere certe tur-
pissimū erit, respondere pulchrum,
vincere autem vobis hono-
rificum & salutare. *W*

D I X I.

